

Rapportage projectplan

Zuidkamp te Lonneker

Opdrachtgever	Gemeente Enschede Postbus 20 7500 AA Enschede
Rapportnummer	8366.001
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	19 december 2019
Vestiging	Gelderland Fabriekstraat 19c 7005 AP Doetinchem 0314 - 365150 doetinchem@econsultancy.nl
Opsteller	C.C. Slemmer, Bsc
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	ing. E.R. Witter
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbers een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhandboek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

In het algemeen kan gesteld worden dat een natuuronderzoek geldig is voor een periode van 2 tot 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik	4
	2.3 Alternatieven	5
3	ONDERZOEKSMETHODIEK	6
	3.1 Quickscanfase	6
	3.2 Aanvullend veldonderzoek	6
4	OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING	8
	4.1 Zorgplicht	8
	4.2 Soortenbescherming	8
5	AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	9
	5.1 Vogels	9
	5.2 Vleermuizen	10
	5.3 Overige zoogdieren	12
	5.4 Reptielen, amfibieën en vissen	14
	5.5 Ongewervelden	14
	5.6 Vaatplanten	16
6	TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING	17
	6.1 Algemene broedvogels	17
	6.2 Vleermuizen	17
	6.3 Egel	20
	6.4 Overige zoogdieren en amfibieën	20
	6.5 Overige soort(groep)en	21
7	EFFECTEN VAN DE INGREEP VLEERMUIZEN	22
	7.1 Effecten op korte termijn op gewone dwergvleermuis	22
	7.2 Effecten lange termijn op gunstige staat van instandhouding	22
8	TE TREFFEN MAATREGELEN	23
	8.1 Inleiding	23
	8.2 Mitigerende en compenserende maatregelen	23
	8.3 Zorgvuldig handelen en zorgplicht	25
9	CONCLUSIE	26
10	SAMENVATTING	28

Bijlage 1	ontwerp vleermuistoren
Bijlage 2	toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming
Bijlage 3	verklarende woordenlijst

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van de gemeente Enschede opdracht gekregen voor het opstellen van een projectplan in het kader van de Wet natuurbescherming, ten behoeve van de voorgenomen ontwikkeling van het groene woonlandschap 't Vaneker, gelegen aan de Zuidkamp te Lonneker.

De volgende onderzoeksvragen zullen in onderhavige rapportage worden beantwoord:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig?
- Welke functie heeft het plangebied voor de soorten?
- Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populaties van beschermde soorten?
- Blijft de functionaliteit van de rust- en voortplantingsplaatsen behouden?
- Welke eigenschappen van het gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?
- Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?
- Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de zorgplicht te voldoen?
- Zijn er voor de streng beschermde soorten geen meer bevredigende oplossingen.
- Welk wettelijk belang is er waardoor de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd?

Uit de quickscan flora en fauna, die door Econsultancy in oktober 2018 is uitgevoerd (rapportage is opgenomen in dit projectplan), blijkt dat aanvullend veldonderzoek benodigd was om de aanwezigheid van functies voor vleermuizen in de te slopen bebouwing uit te sluiten, alsmede functies voor jaarrond beschermde vogelsoorten. Uit het aanvullend veldonderzoek is gebleken dat een deel van de bebouwing door gewone dwergvleermuizen wordt gebruikt als kraamverblijfplaats en paarverblijfplaats.

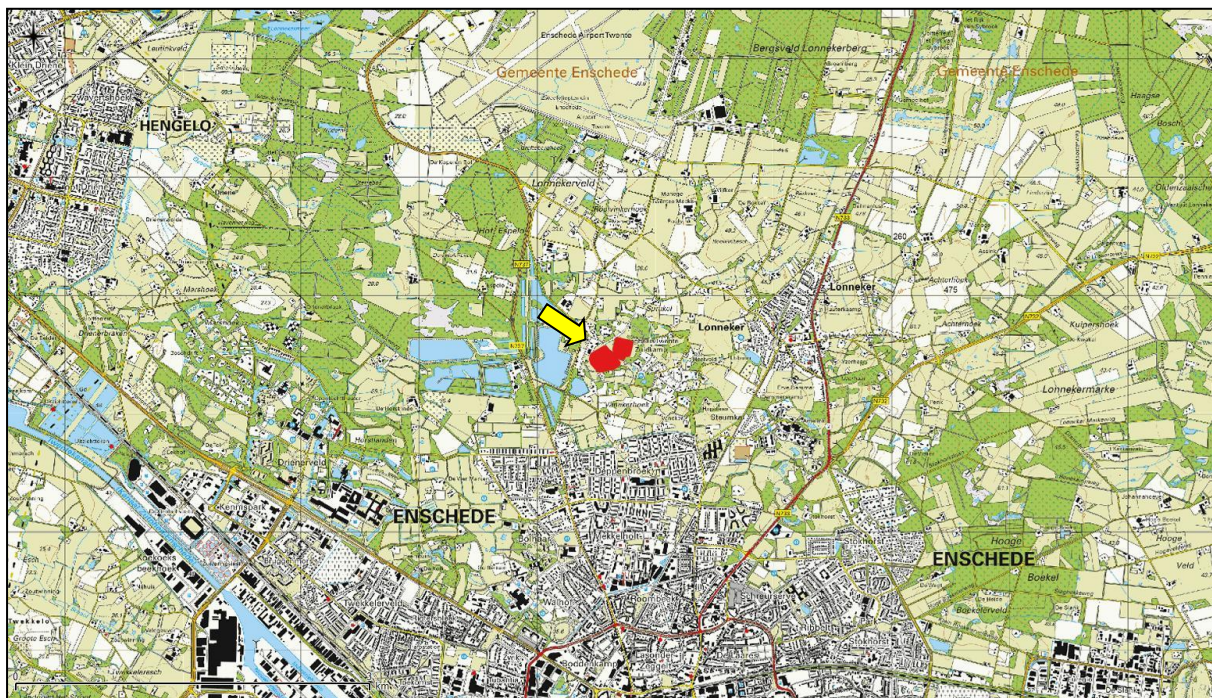
Om negatieve gevolgen te voorkomen worden maatregelen uitgevoerd die bestaan uit het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen middels een vleermuistoren en inbouwvoorzieningen in de toekomstige nieuwbouw. De sloopwerkzaamheden worden zodanig uitgevoerd dat doden en verwonden van gewone dwergvleermuizen wordt voorkomen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 4,3$ ha) betreft voormalig militair terrein Zuidkamp, circa 3,2 kilometer ten noorden van de kern van Lonneker.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 34 F (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 257.630$, $Y = 474.510$. In figuur 1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie weergegeven.

Figuur 1. Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie betreft een deel van het voormalige militaire terrein 'Zuidkamp'. Op het terrein zijn twee percelen met opstallen aanwezig die nog in eigendom zijn van Defensie. Verder is er op de onderzoekslocatie verharding aanwezig, in de vorm van parkeerplaatsen en smalle geasfalteerde wegen. Tevens is er een aantal grasvelden, houtopstanden en groenstructuren aanwezig. In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie weergegeven. De figuren 3 tot en met 8 geven een impressie van de onderzoekslocatie middels foto's die genomen zijn tijdens het veldbezoek op 18 oktober 2018.

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie (witte stippellijn) en te slopen bebouwing (rood).

Figuur 3. Bebouwing aan de zuidwestzijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 4. Parkeerplaats aan de zuidoostzijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 5. Bebouwing aan de noordzijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 6. Bebouwing aan de noordoostzijde van de onderzoekslocatie.

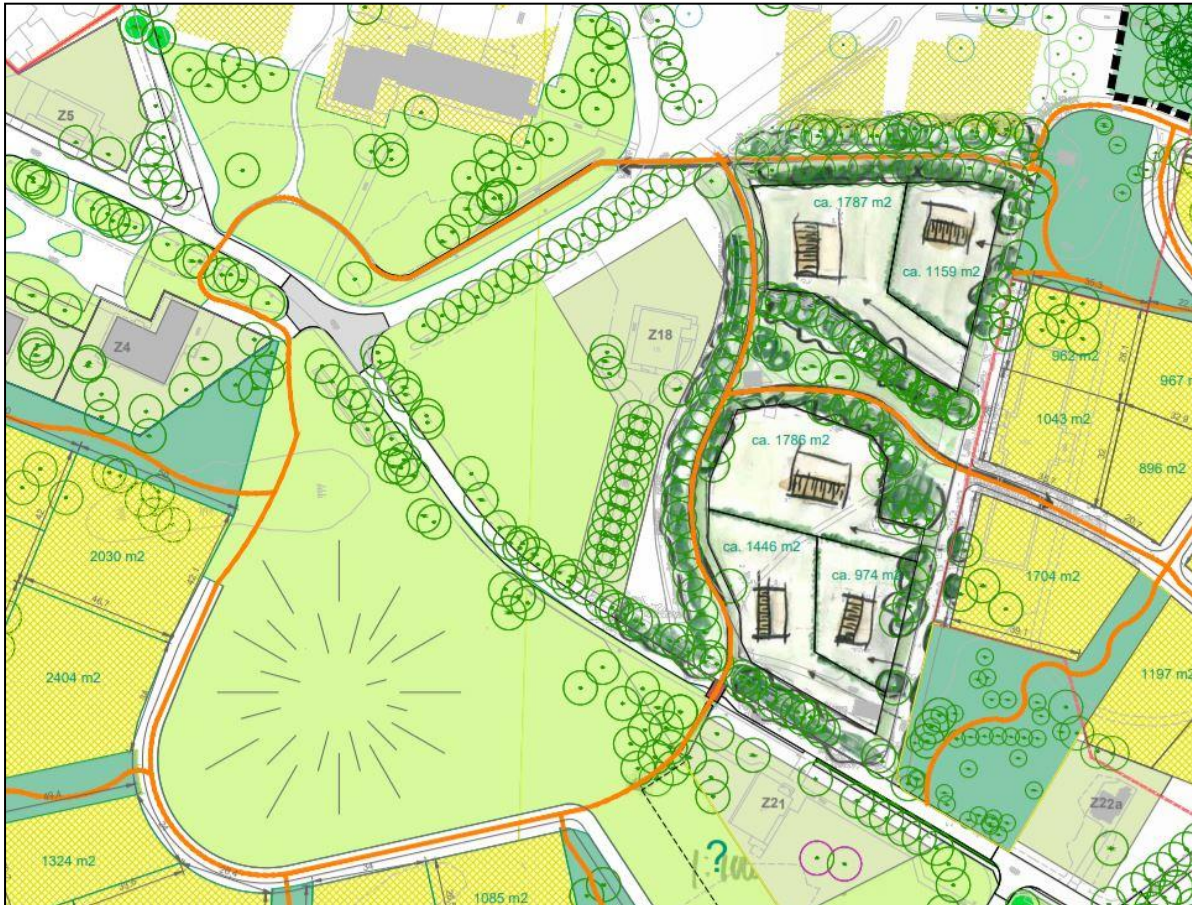
Figuur 7. Geschikte ruimtes voor vloermuizen tussen de muur en het kozijn.

Figuur 8. Stootvoegen die toegang verlenen tot de spouwmuur voor vloermuizen.

2.2 Toekomstig gebruik

Het voormalige gebied 't Vaneker krijgt een woonbestemming, met veel aandacht voor de groene buitenruimte. De sloop van de huidige bebouwing vormt onderdeel van een groter plan. De vrijkomende ruimte wordt deels gebruikt om uit te geven als bouwkaavel en deels wordt het groen ingericht (figuur 9).

Figuur 9. Voorgenomen herverkaveling 't Vaneker ter hoogte van de onderzoekslocatie.

De ontwikkeling van 't Vaneker heeft als doel om een bijdrage te leveren aan de sociaal economische structuurversterking van Enschede door een uniek woonmilieu te creëren voor met name de hogere segmenten van de markt. Daarmee wordt de verhouding verbeterd tussen de goedkopere en duurder woningvoorraad, waardoor Enschede aantrekkelijker wordt als woonstad en er meer mogelijkheden komen om talenten te behouden voor de stad en daarmee ook voor Twente. Met de voorgenoemde sloop van de voormalige defensiepanden wordt het mogelijk binnen 't Vaneker een herverkaveling te realiseren, waardoor er (nog) meer ruimte komt voor ruimtelijke kwaliteit en groen. Daarmee kan binnen 't Vaneker een betere balans worden gecreëerd tussen grotere en kleinere kavels en dat draagt ook weer bij aan aantrekkelijk maken en houden van Enschede als woonstad voor talenten.

2.3 Alternatieven

Het in hun huidige staat behouden van de voormalige defensiepanden in 't Vaneker waar verblijfsplaatsen van vleermuizen zijn aangetroffen is niet mogelijk. Deze panden zijn gelegen op het voormalige Zuidkamp, wat onderdeel uitmaakt van de gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente en omgeving. Verantwoordelijk voor de realisatie van de gebiedsontwikkeling is 'Area Development Twente' (ADT), met de gemeente Enschede en de provincie Overijssel als aandeelhouders. Onderdeel van de koopovereenkomst tussen ADT met Defensie is dat de voormalige Defensiepanden binnen een jaar na de eigendomsoverdracht worden gesloopt. Het niet slopen van deze panden betekent niet alleen contractbreuk met Defensie, met de nodige financieel nadelige gevolgen voor gemeente Enschede en provincie Overijssel als aandeelhouders van ADT, maar ook dat geen wezenlijke bijdrage geleverd kan worden aan de noodzakelijke herverkaveling en verdere vergroening in 't Vaneker. Bovendien is behoud van deze panden visueel onaantrekkelijk en landschappelijk en stedenbouwkundig ongewenst. Daarbij komt dat de panden niet geschikt zijn voor het realiseren van een bij de doelstellingen van 't Vaneker geschikt woonmilieu. Voor egels en kleine marterachtigen kan bij de noodzakelijke herinrichting van de terreinen op voorhand niet worden uitgesloten dat vaste rust- en verblijfsplaatsen of anderszins essentieel functioneel leefgebied zullen worden verstoord of verdwijnen. Het niet herinrichten van de terreinen na sloop van de panden is visueel onaantrekkelijk en landschappelijk en stedenbouwkundig ongewenst.

3 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek is gefaseerd uitgevoerd middels het verrichten van veldbezoeken en een bureauonderzoek. Voor broedvogels en vleermuizen gerichte veldbezoeken uitgevoerd in de voor de soort meest gunstige periode van het jaar. Op deze wijze is inzicht verkregen in de aanwezigheid van geschikt habitat en de daarbij te verwachten beschermde soorten, gesitueerd op of nabij de onderzoekslocatie.

3.1 Quickscanfase

De geschiktheidsbeoordeling (quickscanfase) is uitgevoerd op 18 oktober 2018. Tijdens dit veldbezoek is de gehele onderzoekslocatie, alsmede de directe omgeving beoordeeld. Gedurende het veldbezoek is gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde en bedreigde soorten op basis van het aanwezige habitat.

3.2 Aanvullend veldonderzoek

Voor het onderzoek naar **broedvogels** zijn in de periode februari tot mei 2019 drie veldbezoeken uitgevoerd. Het eerste veldbezoek is uitgevoerd in maart 2019, op het moment dat de bladeren van de bomen waren, om de bomen op de onderzoekslocatie te inspecteren op aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten en boomholtes. De overige twee veldbezoeken zijn in ochtenden in april en mei uitgevoerd. Doel van deze bezoeken was om te onderzoeken welke jaarrond beschermde broedvogels gebruik maken van de onderzoekslocatie. Met behulp van een boomcamera zijn aanwezige boomholtes gecontroleerd of deze in gebruik zijn door broedvogels of vleermuizen.

Het totaal aantal uitgevoerde veldbezoeken is vastgesteld op basis van de grootte van de onderzoekslocatie, uitgaande van twee waarnemers per veldronde. De verwachting is dat met drie bezoeken omtrent deze soortgroep voldoende zekerheid is verkregen over de functie van de onderzoekslocatie.

Voor het onderzoek naar **vleermuizen** zijn in de periode half april tot oktober in totaal acht veldbezoeken uitgevoerd. De veldbezoeken zijn in de avonduren en/of ochtenduren uitgevoerd. De inventarisatiemethode is conform het protocol voor vleermuisonderzoek (versie maart 2017), dat is opgesteld door het vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus uitgebreid met een extra ochtendronde wegens de grootte van de onderzoekslocatie. De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijfplaats, kraamverblijf, paarverblijf/baltsplaats en massawinterverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Het protocol heeft tot doel het belang van de functies van onderzoekslocaties voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen dan wel uit te sluiten. Doordat vleermuizen iedere (verblijfs)functie slechts een beperkte periode van het jaar gebruiken is onderzoek naar alle op de onderzoekslocatie mogelijke functie noodzakelijk. Iedere (verblijfs)functie afzonderlijk geniet een jaarronde bescherming.

Het totaal aantal uitgevoerde veldbezoeken is vastgesteld op basis van de grootte van de onderzoekslocatie, uitgaande van zes waarnemers per veldronde. De verwachting is dat met acht bezoeken omtrent deze soortgroep voldoende zekerheid is verkregen over de functie van de onderzoekslocatie.

Overzicht veldbezoeken

Het onderzoek heeft bestaan uit diverse veldbezoeken. Onderstaande tabel bevat een overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken.

Tabel I. Onderzoeksinspanning per soortgroep

	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september
broedvogels	tijdstip	2 x ochtend, 1x overdag*			-			
	datum	20 maart, 17 april & 15 mei 2019						
	functie	Territorium/inspecties nesten en holtes						
vleermuizen	tijdstip	-	1 x ochtend**	2 x avond**	1 x ochtend**	4 x avond***		
	datum		17 april 2019	15 mei & 19 juni 2019	17 juli 2019	27, 28 augustus & 7, 25 september 2019		
	functie		zomerverblijf	kraamverblijf	extra ronde zomer- en kraamverblijfplaats	paar/baltsverblijf & massawinterverblijfplaats		

* het veldwerk is door 2 personen uitgevoerd

** het veldwerk is door 6 personen uitgevoerd

*** het veldwerk is door 1 persoon uitgevoerd

Tijdens de veldbezoeken waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van vleermuizen over het algemeen gunstig. Tijdens geen van de veldbezoeken was de temperatuur lager dan 8 °C. De windsnelheid lag tijdens geen van de veldbezoeken boven de 5 Bft. en er was geen sprake van neerslag.

Tabel II. Omstandigheden aanvullende onderzoeken vleermuizen

Datum	Tijd	Temperatuur	Weersomstandigheden
17 april 2019	4.25 – 6.40	8 °C	Helder, lichte wind
15 mei 2019	21.15 – 23.20	12 °C	Helder, lichte wind
20 juni 2019	21.45 – 00:00	17 °C	Helder, windstil
17 juli 2019	3.30 – 5.30	14 °C	Windstil
27 augustus 2019	21.15 – 00.00	28 °C	Helder, windstil
28 augustus 2019	00.00 – 02.00	24 °C	Helder, windstil
7 september 2019	00.00 – 02.00	15 °C	Bewolkt, windstil
25 september 2019	20.40 – 22.40	15 °C	Half bewolkt, 15 graden

Verder is aan de hand van verspreidingsatlassen, andere standaardwerken en op basis van “expert judgement” nagegaan welke bijzondere planten- en diersoorten er voor kunnen komen op de onderzoekslocatie. Actuele verspreidingsgegevens van flora en fauna zijn uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) opgevraagd.

4 OVERZICHT VAN DE NATIONALE NATUURWETGEVING

Dit hoofdstuk geeft achtergrondinformatie over de natuurwetgeving waaraan de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie wordt getoetst. Er wordt een globale toelichting gegeven ten aanzien van potentiële overtredingen van de Wet natuurbescherming bij de meest voorkomende soorten en soortgroepen. Dit hoofdstuk is niet toegespitst op de situatie op de onderzoekslocatie, maar geeft enkel een beschrijving van de vigerende wetgeving. De Wet natuurbescherming is gericht op:

- het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit;
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies;
- het verzekeren van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen, vanwege hun bijdrage aan de biologische diversiteit en hun cultuurhistorische betekenis, mede ter vervulling van maatschappelijke functies.

De bevoegdheid voor het verlenen van ontheffingen en vrijstellingen bij soortenbescherming ligt grotendeels bij de provincies. De provincie is bevoegd gezag voor de toetsing van handelingen met mogelijke gevolgen voor beschermde dier- en plantensoorten (de soortenbeschermingsbepalingen) én voor Natura 2000-gebieden (de gebiedenbeschermingsbepalingen). Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, blijft het Rijk bevoegd gezag.

4.1 Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd. Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

In bijlage 2 wordt dit artikel nader toegelicht.

4.2 Soortenbescherming

Bij een quickscan flora en fauna wordt in beeld gebracht of er (potentiële) vaste rust- of verblijfplaatsen aanwezig zijn van de soorten uit de verschillende beschermingsregimes. Vervolgens wordt beoordeeld of de voorgenomen ingreep verstorend kan zijn en of nader onderzoek noodzakelijk wordt geacht.

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In bijlage 2 worden deze artikelen nader toegelicht.

5 AANGETROFFEN EN TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN

Het voorkomen van planten- en diersoorten in een gebied wordt mede bepaald door de aanwezigheid van geschikt leefgebied. Een soort kan in zijn leefgebied gebruik maken van verschillende plekken om te verblijven. Al deze plekken (biotopen) kunnen een bepaalde functie voor de soort vervullen. In dit hoofdstuk wordt op basis van het aanwezige habitat / verblijfsmogelijkheden samen met verspreidingsgegevens beschreven welke beschermde soorten binnen de onderzoekslocatie kunnen voorkomen. Afhankelijk van de soort wordt ingegaan op de potentiële aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen, foerageergebied en verbindingroutes. Voor broedvogels en zoogdieren is tevens aanvullend soorten specifiek onderzoek uitgevoerd. Tevens wordt beoordeeld of de voorgenomen plannen een negatief effect kunnen hebben op de mogelijk aanwezige beschermde soorten. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke juridische implicaties dit voor het project heeft.

5.1 Vogels

5.1.1 Broedvogels (nesten jaarrond beschermd)

Voor het onderzoek naar jaarrond beschermde broedvogels zijn drie veldbezoeken uitgevoerd. Het eerste veldbezoek is afgelegd in maart 2019, op het moment dat er nog geen blad in de bomen aanwezig was. Tijdens dit bezoek zijn alle bomen geïnspecteerd op nesten van jaarrond beschermde broedvogels en op holtes. Er zijn tijdens dit bezoek geen nesten van jaarrond beschermde broedvogels aangetroffen. Ook tijdens de overige veldbezoeken zijn er geen nesten van jaarrond beschermde broedvogels aangetroffen waardoor deze met voldoende zekerheid uitgesloten kunnen worden op de onderzoekslocatie.

De broedvogels waarvan het nest in uitzonderlijke gevallen eveneens jaarrond is beschermd, zijn voornamelijk holenbroeders, zoals spechten en mezen, of makers van grote nesten, zoals ekster en zwarte kraai. Tijdens de veldbezoeken is een paartje kleine bonte spechten waargenomen. Deze broedvogels zijn in uitzonderlijke gevallen jaarrond beschermd. De holtes in de bomen op de onderzoekslocatie zijn tevens geïnspecteerd met behulp van een endoscoopcamera. Uit deze inspectie bleek dat de nesten niet in gebruik waren door de kleine bonte specht. De vogels vertoonden geen indicatie dat er een nestplaats op de onderzoekslocatie aanwezig was. Vermoedelijk wordt de onderzoekslocatie alleen gebruikt om te foerageren. Het aanbod van foerageergebied voor de kleine bonte specht komt niet in het geding als gevolg van de voorgenomen ingreep. Er is meer geschikt foerageergebied op de onderzoekslocatie aanwezig. Aanvullende maatregelen ten aanzien van de kleine bonte specht zijn daarom niet noodzakelijk.

Aan de bebouwing zijn diverse mezenkasten aanwezig (figuur 10). In de directe omgeving zijn meer geschikte nestlocaties voor mezen aanwezig. Er zijn namelijk diverse bomen met holtes aangetroffen waar mezen in kunnen broeden. Er zijn daarom geen ecologische omstandigheden die rechtvaardigen dat de mezenkasten op de onderzoekslocatie een jaarrond beschermde status genieten.

Figuur 10. Eén van mezenkasten aan de bebouwing op de onderzoekslocatie.

5.1.2 Overige broedvogels

De nestkasten en beplanting op de onderzoekslocatie kan nestgelegenheid bieden aan broedvogelsoorten zoals winterkoning, roodborst en merel. Tevens is er een broedpaartje scholeksters op de platte daken van de onderzoekslocatie aanwezig. De nesten van deze soorten zijn alleen beschermd op het moment dat ze als zodanig in gebruik zijn. Overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming zijn te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

5.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen op de onderzoekslocatie

Vanwege de aanwezigheid van een luchtspouw in de bebouwing, die middels open stootvoegen toegankelijk is voor vleermuizen, is jaarrond onderzoek uitgevoerd naar vleermuizen. Tevens waren er twee boomholtes aanwezig in bomen die mogelijk gekapt gaan worden op de onderzoekslocatie. Deze boomholtes zijn middels boomcamera's (verlengde endoscoopcamera) en met behulp van batdetectors net als de bebouwing onderzocht op een functie voor vleermuizen.

Uit het eerste veldbezoek in de kraamperiode is gebleken dat er een kraamkolonie van de gewone dwergvleermuis aanwezig is in één van de centraal gelegen gebouwen op de onderzoekslocatie. Tijdens dit veldbezoek in de kraamperiode was de kraamkolonie aan de westzijde van dit gebouw aanwezig. Tijdens dit veldbezoek werden 32 uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen uit een stootvoeg op de onderzoekslocatie, zie figuur 11.

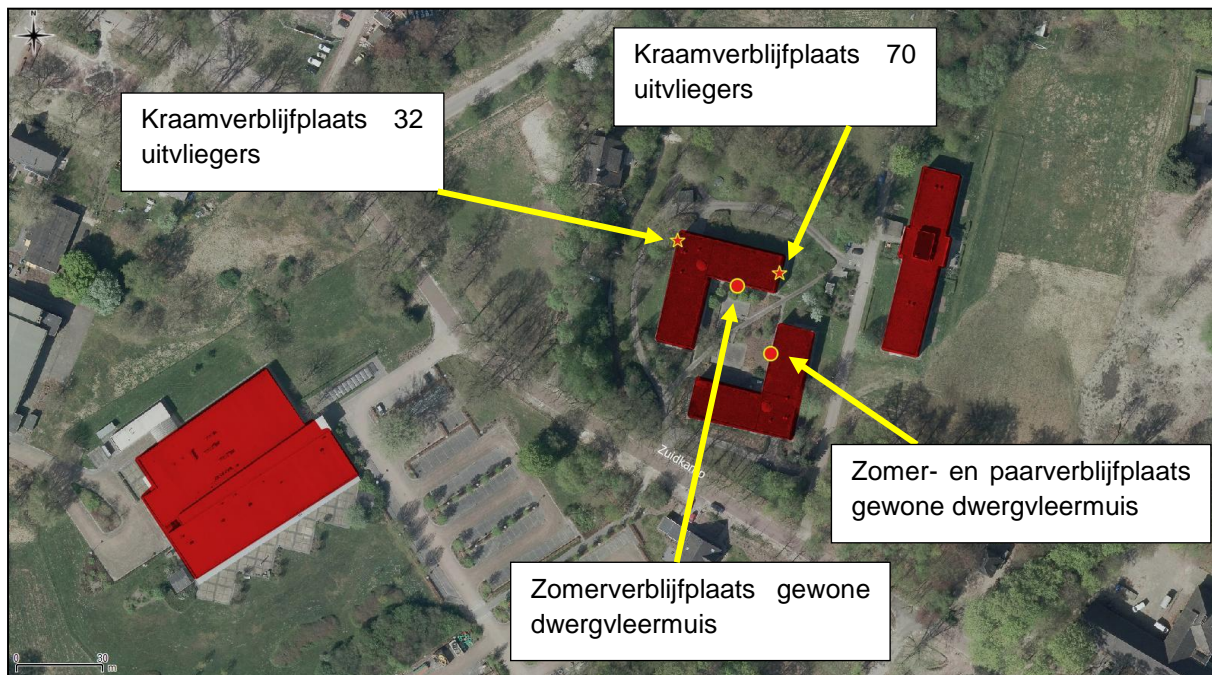
Figuur 11. Uitvliegopening van kraamverblijfplaats met 32 gewone dwergvleermuizen.

Tijdens het tweede veldbezoek in de kraamperiode bleek de kraamgroep verhuisd te zijn naar de oostzijde van de bebouwing. Vermoedelijk waren de warme zomerdagen van eind juni hier de oorzaak van. De luchtspouw in de westzijde van de bebouwing zal te warm geworden zijn waardoor de kraamgroep naar de oostzijde van de bebouwing is verhuist. Tijdens dit veldbezoek werden 70 gewone dwergvleermuizen waargenomen die de bebouwing uit verschillende naast elkaar gelegen open stootvoegen verlieten (figuur 12). Nadat de vleermuizen de bebouwing hadden verlaten waren de roepjes van de juveniele gewone dwergvleermuizen die achterbleven in de luchtspouw duidelijk te horen. Deze roep wordt 'isolation call' genoemd en is kenmerkend voor een kraamverblijfplaats met jonge gewone dwergvleermuizen.

Figuur 12. Eén van de 70 uitvliegende gewone dwergvleermuizen uit het kraamverblijf op de onderzoekslocatie.

Tijdens de overige veldbezoeken in het voorjaar en de zomer zijn er nog twee zomerverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen waargenomen. De vleermuizen werden in- of uitvliegend waargenomen via open stootvoegen in de betreffende bebouwingen in het midden van de onderzoekslocatie. In de overige twee gebouwen zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. In figuur 13 is de verspreiding van de vleermuisverblijfplaatsen weergegeven op basis van het veldonderzoek in het seizoen 2019.

Figuur 13. Kraamverblijfplaats (rode ster) en zomerverblijfplaatsen (rode stip) van gewone dwergvleermuizen.

In het najaar van 2019 is middels vier veldbezoeken de functie van de onderzoekslocatie als paar/balts- en massawinterverblijfplaats onderzocht. De onderzoekslocatie is niet in gebruik als massawinterverblijfplaats. In het najaar zwermen de gewone dwergvleermuizen bij de winterverblijfplaatsen, vermoedelijke om de jonge dieren de winterverblijfplaatsen te laten zien en om te inspecteren of de invliegopeningen nog toegankelijk zijn. Dergelijk zwermgedrag is gemakkelijk waar te nemen in de gunstige periode van het jaar. Echter zijn er geen zwermende gewone dwergvleermuizen waargenomen op de onderzoekslocatie, waardoor een functie als massawinterverblijfplaats uitgesloten kan worden.

Het baltsonderzoek is uitgevoerd in het najaar van 2019. Tijdens de verschillende onderzoeken werd tweemaal hetzelfde beeld van de situatie waargenomen. Namelijk dat er een gewone dwergvleermuis een baltsvlucht maakte over de Binnenweg. Dergelijk baltsgedrag duidt op een paarverblijfplaats van deze gewone dwergvleermuis in de directe omgeving van het territorium. Omdat er geen in- of uitvliegende gewone dwergvleermuizen werden waargenomen tijdens het najaarsonderzoek werd de locatie van het paarverblijfplaats niet precies duidelijk. Vermoedelijk bevindt het paarverblijfplaats zich op dezelfde locatie als waar het meest oostelijke zomerverblijfplaats zich bevindt. Deze verblijfplaats wordt dus zowel als zomer- en paarverblijfplaats gebruikt door een gewone dwergvleermuis (figuur 13).

Foerageerhabitat

Tijdens het onderzoek naar vleermuizen zijn enkele gewone dwergvleermuizen en een rosse vleermuis (figuur 14) foeragerend op de onderzoekslocatie waargenomen. Het betrof echter slechts enkele individuen die boven het groen van de onderzoekslocatie foerageerden. Er kon niet gesproken worden van een essentiële foerageerfunctie op de onderzoekslocatie. De vleermuizen uit het kraamverblijf vertrokken direct na het uitvliegen richting foerageergebieden ten noorden van de onderzoekslocatie.

Figuur 14. Foeragerende rosse vleermuis.

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Doordat dergelijke lijnvormige elementen niet worden onderbroken op de onderzoekslocatie, worden er geen potentiële vliegroutes verstoord. Een duidelijke vliegroute werd niet waargenomen tijdens het onderzoek.

5.3 Overige zoogdieren

Alle zoogdieren in Nederland zijn beschermd. Voor sommige algemeen voorkomende soorten geldt een provinciale vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling. Op deze wijze is er onderscheid te maken in streng beschermde en minder streng beschermde soorten.

Streng beschermde soorten

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFP ligt de onderzoekslocatie binnen het verspreidingsgebied van de volgende streng beschermde grondgebonden zoogdieren: steenmarter, eekhoorn en das.

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor de steenmarter. Deze soort komt in de omgeving veelvuldig voor. Steenmarters gebruiken hooizolders, loze ruimtes onder het dak, schuurtjes en dergelijke, als verblijfplaats. De bebouwing op de onderzoekslocatie is voorzien van een plat dak en is verder niet toegankelijk voor de soort. Er zijn geen geschikte en voor de soort toegankelijke ruimtes aanwezig voor de steenmarter die kunnen dienen als vaste rust- of voortplantingsplaats.

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor de eekhoorn. De hoge bomen op de onderzoekslocatie zijn in maart van 2019 onderzocht op aanwezigheid van nesten van eekhoorns. Tijdens deze inspectie waren er nog geen bladeren aanwezig in de bomen, waardoor alle bomen goed geïnspecteerd konden worden. Er zijn geen nesten van eekhoorns aangetroffen, waardoor met voldoende zekerheid gesteld kan worden dat de onderzoekslocatie geen beschermde functie heeft voor de eekhoorn.

De das komt volgens de verspreidingsgegevens voor in de omgeving. De onderzoekslocatie is door het ontbreken van reliëf en/of schuilmogelijkheden ongeschikt als vaste rust- en voortplantingsplaats door dassen. Tijdens het veldbezoek zijn op de onderzoekslocatie en de directe omgeving eveneens geen loop- of eetsporen, latrines en/of wissels aangetroffen die duiden op de aanwezigheid en/of het gebruik van de onderzoekslocatie door de das. Verstoring ten aanzien van de das als gevolg van de voorgenomen ingreep is niet aan de orde.

Wetswijziging vrijstellingen Wet natuurbescherming

Vanaf 1 december 2019 zijn kleine marters, egel en ondergrondse woelmuis niet meer algemeen vrijgesteld in de provincie Overijssel. Dit betekent dat onder artikel 3.10 lid 1a en 1b het opzettelijk vangen en doden van deze soorten en het verstoren van vaste rust- en voortplantingsplaatsen verboden is. Mochten er dan aanwijzingen zijn dat deze soorten negatieve gevolgen kunnen ondervinden door de ingreep, zal aanvullend onderzoek moeten plaatsvinden. Van de hiervoor genoemde soorten, komt de ondergrondse woelmuis volgens verspreidingsgegevens niet voor in Overijssel.

Kleine marterachtigen

In de omgeving van de onderzoekslocatie komen kleine marterachtigen als de wezel, hermelijn of bunzing voor. Deze soorten zijn in de omgeving van de onderzoekslocatie waargenomen volgens de NDFF. De onderzoekslocatie zelf vormt echter matig geschikt habitat voor deze soorten. Als gevolg van kap- en graafwerkzaamheden gaat er mogelijk matig geschikt foerageergebied van deze soorten verloren. Er is echter geen sprake van een afname van essentieel foerageergebied. De groene structuren op (deels) en rondom de onderzoekslocatie blijven behouden, waardoor eventuele belangrijke functies niet aangetast worden. Door het behoud van de groene structuren en het versterken van de structuren in het overkoepelende plan is er eerder sprake van verbetering van het habitat voor deze soortgroep. Aanvullend onderzoek naar kleine marterachtigen is niet noodzakelijk.

Egel

Tijdens de veldbezoeken naar vleermuizen zijn er ook waarnemingen gedaan van egels. Op de onderzoekslocatie zijn struiken en een grasveld aanwezig die kunnen dienen als schuil- en foeragemogelijkheden voor de egel. Vanwege de ligging in agrarisch gebied en dichtbij het Lonnekerveld kan er niet gesproken worden van een afname van essentieel leefgebied van de egel als gevolg van de voorgenomen ingreep. Echter is er mogelijk wel sprake van het beschadigen of vernielen van een vaste rust- of voortplantingsplaats van de egel tijdens de sloopwerkzaamheden. Voor het vernielen of beschadigen van een vaste rust- of voortplantingsplaats dient een ontheffing te worden aangevraagd.

Het voorkomen van overige grondgebonden zoogdieren waarvoor geen vrijstelling geldt, is tijdens het veldbezoek niet vastgesteld. Vanwege het ontbreken van geschikt habitat kan het voorkomen ervan redelijkerwijs worden uitgesloten.

Licht beschermde soorten

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor een aantal soorten grondgebonden zoogdieren. Het gaat daarbij om algemene soorten als konijn, mol en rosse woelmuis. Op de onderzoekslocatie zijn sporen van konijn en mol waargenomen. Door de voorgenomen werkzaamheden bestaat de kans dat holen van konijnen worden vergraven (zie hoofdstuk 6).

5.4 Reptielen, amfibieën en vissen

Reptielen

Reptielen stellen specifieke eisen aan het habitat die betrekking hebben op verschillende factoren. Op de onderzoekslocatie is geen geschikt habitat voor reptielen aanwezig. Tevens zijn er geen waarnemingen vanuit de NDFF bekend van reptielen op of in de directe nabijheid van de onderzoekslocatie.

Amfibieën

Volgens gegevens van de NDFF zijn binnen enkele kilometers rondom de onderzoekslocatie in de afgelopen 5 jaar de volgende soorten waargenomen: kleine watersalamander, gewone pad, kamsalamander, poelkikker, bastaardkikker en bruine kikker.

De werkzaamheden hebben geen invloed op oppervlaktewater waardoor de ingreep niet zal leiden tot een afname van voortplantingshabitat van amfibieën.

De onderzoekslocatie vormt geschikt landhabitat voor algemene amfibieënsoorten als bruine kikker, bastaardkikker, kleine watersalamander en gewone pad. Op de onderzoekslocatie kunnen deze soorten beschutting vinden tussen de ruigte en onder de takkenhopen. Door de voorgenomen werkzaamheden kunnen negatieve gevolgen ontstaan voor algemene soorten (zie hoofdstuk 6).

De waarnemingen van de streng beschermde kamsalamander en poelkikker, hebben betrekking op de nabij gelegen poelen en op het natuurgebied Lonnekerveld. De poelkikker blijft vaak minder dan 200 meter van het voortplantingswater en voor de kamsalamander geldt zelfs dat de functionele leefomgeving binnen 100 meter van het voortplantingswater is gelegen. Omdat de waarnemingen van de beschermde poelkikker en kamsalamander meer dan 500 meter van de onderzoekslocatie zijn gelegen, zal de onderzoekslocatie niet gebruikt worden als leefgebied voor deze streng beschermde amfibieën. Negatieve gevolgen voor deze soorten als gevolg van de werkzaamheden zijn uit te sluiten.

Vissen

Vanwege het ontbreken van oppervlaktewater op de onderzoekslocatie kan deze soortgroep buiten beschouwing worden gelaten.

5.5 Ongewervelden

Libellen

Er zijn slechts enkele libellensoorten die binnen de Wet natuurbescherming een strenge bescherming genieten. Deze zijn voor wat betreft hun verspreiding gebonden aan specifieke habitateisen, die veelal alleen in natuurgebied zijn te vinden. Beschermde soorten zijn op de onderzoekslocatie niet te verwachten.

Dagvlinders

In de omgeving van de onderzoekslocatie zijn volgens de NDFF waarnemingen bekend van de beschermde kleine ijsvogelvlinder en de grote weerschijnvlinder. Daarom is er op de onderzoekslocatie gezocht naar aanwezigheid van de waardplanten voor de kleine ijsvogelvlinder (wilde kamperfoelie) en grote weerschijnvlinder (grauwe- en boswilg). Aan de oostzijde van de onderzoekslocatie is wilde kamperfoelie aangetroffen (zie figuur 15). Deze kamperfoelie blijft echter behouden als gevolg van de ingreep waardoor negatieve gevolgen voor de kleine ijsvogelvlinder zijn uit te sluiten. Het behoud van de wilde kamperfoelie is geborgd omdat de houtwal (figuur 16) in de toekomstige situatie openbaar terrein blijft, zodat de nieuwe bewoners van woonlandschap 't Vaneker niet de wilde kamperfoelie zullen verwijderen. Er is verder geen belangrijke groeiplaats van grauwe- of boswilg aanwezig, waardoor een beschermde functie voor de grote weerschijnvlinder eveneens uitgesloten kan worden op de onderzoekslocatie.

Figuur 15. Wilde kamperfoelie op de onderzoekslocatie blijft behouden.

Figuur 16. Groeiplaats wilde kamperfoelie (licht groen) dient in de toekomstige situatie behouden te blijven.

Overige soorten

Overige beschermde soorten, zoals vliegend hert, Europese rivierkreeft en platte schijfhoren, zijn op de onderzoekslocatie uit te sluiten. Er is geen geschikt habitat voor dergelijke beschermde soorten op de onderzoekslocatie aanwezig en er zijn geen waarnemingen bekend in de directe omgeving van de onderzoekslocatie.

5.6 Vaatplanten

Volgens de NDFF zijn er op de onderzoekslocatie geen beschermde soorten waargenomen. De onderzoekslocatie bestaat uit gras, bestaande uit een pioniervegetatie met verschillende ruigtesoorten. Een deel van het terrein bestaat uit struiken. Tijdens het veldbezoek zijn onder andere de volgende vaatplanten waargenomen: Engels raaigras, beuk, rododendron en klimop. De planten op de onderzoekslocatie geven aan dat de bodem voedselrijk, zuur en vochtig is. In dergelijke vegetaties zijn geen beschermde soorten te verwachten. De meeste beschermde vaatplanten en de daarbij horende specifieke groeiomstandigheden zijn zeldzaam te noemen en zijn op de onderzoekslocatie niet aanwezig.

6 TOETSING AAN SOORTENBESCHERMING

Als gevolg van de voorgenomen ingreep op de onderzoekslocatie kunnen er overtredingen van verbodsbepalingen uit soortbeschermingsparagrafen uit de Wet natuurbescherming optreden. In dit hoofdstuk wordt beschreven voor welke soorten er sprake is van dreigende overtreding van de Wet natuurbescherming en of met eenvoudige maatregelen overtreding is te voorkomen. Verder wordt beschreven voor welke soorten een vervolgtraject noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat toetsing van de ingreep aan de Wet natuurbescherming op basis van de huidige onderzoeksinspanning niet mogelijk is, en wat de eventuele consequenties zijn ten aanzien van ontheffingen.

6.1 Algemene broedvogels

De onderzoekslocatie wordt gebruikt als nestplaats door in ieder geval mezen, spechten en scholeksters als nestlocatie. Voor deze algemene broedvogelsoorten die op de onderzoekslocatie aanwezig zijn en de te verwachten soorten geldt dat, indien het groen en de bebouwing (inclusief de mezenkasten) buiten het broedseizoen wordt verwijderd, er geen overtredingen plaats zullen vinden met betrekking tot deze soorten. Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming (Het is verboden nesten te beschadigen, te vernielen of weg te nemen) is van toepassing. De nesten mogen echter wel worden weggenomen wanneer deze op dat moment niet in gebruik zijn. In de Wet natuurbescherming wordt geen vaste periode gehanteerd voor het broedseizoen. Globaal kan voor het broedseizoen de periode maart tot half augustus worden aangehouden. Geldend is echter de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen.

6.2 Vleermuizen

De bebouwing heeft een belangrijke functie voor de gewone dwergvleermuis. Het betreft een kraamfunctie voor tenminste 70 gewone dwergvleermuizen. Dergelijke functies zijn belangrijk voor de lokale populatie gewone dwergvleermuizen. Als gevolg van de sloop gaat het kraamverblijfplaats verloren. Tevens is er op de locatie een zomerverblijf en een verblijfplaats die zowel als zomer- en paarverblijfplaats dient voor de gewone dwergvleermuis aanwezig.

6.2.1 Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Alle vleermuissoorten vallen onder het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn en de conventie van Bonn, in de Wet natuurbescherming ondergebracht in artikel 3.5. De verboden handelingen die van toepassing zijn op de vleermuizen betreffen het opzettelijk verstoren, doden of vangen van de dieren en het beschadigen of vernielen van de rust- en voortplantingsplaatsen.

Bij de sloop van de bebouwing is het niet te voorkomen dat wegnemen, vernielen of beschadigen optreedt, waardoor artikel 3.5 lid 4 wordt overtreden. Door het treffen van maatregelen kan de functionaliteit voor de soort behouden blijven. Voor het vernielen van de huidige verblijfplaats is een ontheffing benodigd.

Artikel 3.5 lid 2 betreft het opzettelijk verstoren van dieren. Bij het weggagen van een vleermuis, als gevolg van de sloop/renovatie is sprake van voorwaardelijke opzet en is het artikel van kracht, echter heeft het verjagen niet tot doel om de staat van instandhouding negatief te beïnvloeden, maar juist om doden en verwonden te voorkomen. Er zullen handelingen verricht moeten worden die specifiek bedoeld zijn om dieren te verstoren. Hiervoor is een ontheffing noodzakelijk.

6.2.2 Wettelijk belang uit de Habitatrictlijn

De voorgenomen activiteiten zijn noodzakelijk in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna en in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

De ontwikkeling van woonlandschap 't Vaneker is in overeenstemming met de provinciale omgevingsvisie en -verordening en met de provinciale ruimtelijke visie gebiedsontwikkeling luchthaven Twente en omgeving. Enerzijds moet Enschede aantrekkelijker worden als woonstad door het verbeteren van imago en voorzieningen. Anderzijds moeten ook de woningen en bijpassende woonmilieus beschikbaar zijn voor de doelgroep. Ten behoeve van het beschikbaar zijn van woningen en bijpassende woonmilieus voor met name de hogere inkomensgroepen wordt het woonlandschap 't Vaneker gerealiseerd.

Binnen de Netwerkstad Twente is nader onderzoek gedaan naar de groene/suburbane woonmilieus. Een van de afwegingscriteria daarbij is dat wordt gekeken naar de impact die een bepaalde locatie kan hebben voor de sociaaleconomische positie van de stad. 't Vaneker draagt daar voor Enschede zeker aan bij en is binnen de Netwerkstad Twente een unieke locatie. De locatie 't Vaneker is van essentieel belang voor zowel de realisatie van de nieuwbouwtaakstelling als voor de structuurversterking van Enschede. Transformatie van bestaande gebieden is in het kader van de Woonvisie aan een nadere studie onderworpen. Gebleken is dat dit onvoldoende oplossing biedt voor de behoefte aan suburbane woonmilieus in Enschede. Ook uit het Twents woningmarktonderzoek is gebleken dat in Enschede ook in de toekomst behoefte is aan suburbane woonmilieus en villa's in het groen.

Daarnaast draagt de realisatie van 't Vaneker ook bij aan het in de recent vastgestelde Woonvisie vastgelegde beleidsspeerpunt dat in stedelijke plannen extra ruimte wordt gegeven aan kwalitatief groen en het versterken van een duurzame en biodiverse woon- en leefomgeving.

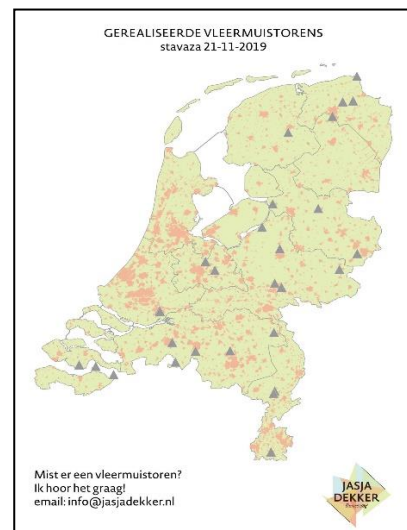
6.2.3 Maatregelen

Voor het overtreden van een verbodsbepaling uit de Wet natuurbescherming dient een ontheffing bij de provincie Overijssel te worden ingediend. Gezien de belangrijke kraamfunctie die de onderzoekslocatie bevat, heeft een vooroverleg met de provincie plaatsgevonden om te bespreken hoe deze kraamfunctie gemitigeerd gaat worden. Tevens dienen de paar- en zomerverblijfplaatsen gemitigeerd te worden. De uitwerking van de mitigatie is weergegeven in hoofdstuk 8.

Naar aanleiding van het vooroverleg met de provincie Overijssel is besloten om een vleermuistoren te realiseren die voldoet aan een aantal eisen. De vleermuistoren dient:

- Geleiding te bevatten voor vleermuizen;
- Zo dicht mogelijk bij het kraamverblijfplaats geplaatst te worden (maximaal 200 m);
- Verschillende microklimaten te bevatten;
- Ruimtes te bevatten waar vleermuizen in of achter kunnen kruipen;
- Gevelbetimmering te bevatten met aan de onderkant een opening van ca 3 cm en bovenkant 1,5 cm;
- Kleine openingen ter grootte van een stootvoeg (1,5-2 cm) al entree te bevatten;
- Dezelfde eigenschappen als huidige gebouw te bevatten (opbouw van hout en steen);
- Van binnen ruw afgewerkt te zijn;
- Bescherming te bieden tegen natuurlijke predatoren;
- Openingen op minimaal 3.00 m hoogte te hebben;
- Zowel een schaduw als zonnige kant te hebben;
- In de donkerte te liggen;
- Effectiviteit dient aangetoond te worden.

De uitwerking van de mitigatie is weergegeven in hoofdstuk 8. Eén van de eisen van de provincie om een vleermuistoren als maatregel voor dit project te laten gelden, betreft het aantonen van de effectiviteit. Op dit moment loopt er een onderzoek naar de effectiviteit van vleermuistorens door Jasja Dekker in opdracht van Rijkswaterstaat (figuur 17). Er zijn nog geen uitkomsten van dit onderzoek beschikbaar. De voorgestelde maatregel voor het realiseren van een vleermuistoren ter vervanging van een kraamverblijfplaats en twee zomerverblijfplaatsen is daarom experimenteel. Om toch nog in te kunnen spelen in eis van het aantonen van de effectiviteit van de toren, zal de toren gemonitord worden. Hoe frequent de toren gemonitord moet worden en over welk tijdsbestek dit zal plaatsvinden, wordt door de provincie Overijssel als voorschrift in de ontheffing opgenomen.

Figuur 17. Onderzoek naar effectiviteit van vleermuistorens in Nederland bron: Jasja Dekker.

6.3 Egel

6.3.1 Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Als gevolg van de werkzaamheden is het niet uit te sluiten dat er vaste rust- of voortplantingsplaatsen van de egel worden beschadigd of vernield. Daarom zal voor de maai- en grondwerkzaamheden een ontheffing van Artikel 3.10 lid 1b aangevraagd worden ten aanzien van de egel. Een ontheffing kan alleen verleend worden als er geen andere bevredigende oplossing is en er geen afbreuk gedaan wordt aan het streven de populatie van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Aangezien slechts binnen een klein deel van een geschikt habitat voor de egel werkzaamheden plaatsvinden en het plan als geheel zorgt voor een verbetering van het leefgebied van de soort, zal de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie egels niet in het geding komen.

6.3.2 Wettelijk belang nationaal beschermde soorten

Het wettelijk belang waarvoor de ontheffing wordt aangevraagd betreft de uitvoering in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. De werkzaamheden zijn locatiegebonden en eenmalig van aard. Ze vinden zodoende plaats in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling.

6.3.3 Maatregelen

Om doden of verwonden van de egel te voorkomen dienen maai- en graafwerkzaamheden buiten de kwetsbare periode van voortplanting en winterrust uitgevoerd te worden. De gevoelige periode betreft half maart tot eind augustus en november tot eind februari. Tevens dient een week voorafgaand aan de werkzaamheden de onderzoekslocatie ongeschikt gemaakt te worden voor egels zonder dat daarbij egels worden gedood of verwond. De precieze uitvoering van het ongeschikt maken, zal in een ecologisch werkprotocol worden vastgelegd.

6.4 Overige zoogdieren en amfibieën

Voor de te verwachten soorten (algemene amfibieën en zoogdieren) geldt dat de werkzaamheden mogelijk verstorend kunnen werken. Als gevolg van graafwerkzaamheden kunnen dieren verwond of gedood worden en holen kunnen worden verwijderd. Dit houdt een overtreding van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming in. Voor de te verwachten soorten geldt, op grond van het provinciale soortenbeleid, bij ruimtelijke ontwikkelingen echter een vrijstelling, waardoor geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd. Het is echter in het kader van de zorgplicht wel noodzakelijk om voldoende zorg te dragen voor de aanwezige individuen en al het redelijkerwijs mogelijke dient gedaan te worden om het doden van individuen te voorkomen. Geadviseerd wordt om het groen buiten de gevoelige periode van voortplanting en winterrust te verwijderen zodat aanwezige dieren weg kunnen komen. De beste periode voor het verwijderen van groen betreft de periode september - november. Dit dient nader vastgelegd te worden in een ecologisch werkprotocol.

6.5 Overige soort(groep)en

Overtredingen van de Wet natuurbescherming ten aanzien van beschermde soorten behorend tot de overige soortgroepen zijn wegens het ontbreken van geschikt habitat/verblijfsmogelijkheden, op basis van verspreidingsgegevens, de aanwezigheid van voldoende alternatieven en/of gezien de aard van de ingreep in dit geval niet aan de orde.

7 EFFECTEN VAN DE INGREEP VLEERMUIZEN

7.1 Effecten op korte termijn op gewone dwergvleermuis

Gewone dwergvleermuizen leven in netwerken van meerdere (lokale) populaties. De lokale populatie wordt gevormd door één of meerdere kraamkolonies, enkele niet-voortplantende groepen vrouwtjes en de mannetjes. Een kolonie gewone dwergvleermuizen bestaat uit de vrouwtjes die meerdere kraamverblijven gebruiken die elk enkele tientallen tot honderden vrouwtjes bevat. De netwerken van kraamgroepen zijn via de massawinterverblijfplaatsen aan elkaar verbonden. Het aantal dieren in een gebied is sterk afhankelijk van het voedselaanbod. Omdat de gewone dwergvleermuis een trage voortplanter is verloopt uitbreiding of herstel van een populatie niet snel.

Door de werkzaamheden gaat er een kraamverblijfplaats van ca. 70 gewone dwergvleermuizen en twee zomer- en paarverblijfplaatsen verloren. Als gevolg van de voorgenomen sloop zullen de gewone dwergvleermuis uit moeten wijken naar alternatieve verblijfplaatsen. Daarom is in overleg met de provincie Overijssel besloten dat er een vleermuistoren gerealiseerd dient te worden (hoofdstuk 8). De meest kwetsbare periode voor vleermuizen is de periode van winterrust en de periode van voortplanting. De minst gevoelige periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden betreft daarom de periode half juli tot 1 november en de periode half maart tot half april. In deze periode zal de bebouwing ongeschikt gemaakt worden voor vleermuizen.

Maatregel: aanbieden van een vleermuistoren als alternatieve verblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis.

Maatregel: De sloopwerkzaamheden buiten het kraamseizoen en winterrustperiode van de gewone dwergvleermuis uitvoeren om aantasting van deze functie te voorkomen.

Maatregel: De bebouwing voorafgaand de sloop ongeschikt maken voor vleermuizen door het aanbrengen van tochtgaten.

7.2 Effecten lange termijn op gunstige staat van instandhouding

De vleermuistoren voldoet in principe als tijdelijke maar ook als permanente maatregel voor het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen. Echter is vanuit de provincie de eis gesteld dat de effectiviteit van de vleermuistoren als maatregel aangetoond dient te worden. Gezien het feit dat hiervan nog geen gegevens bekend zijn, wordt in de nieuwbouw alsnog voorzien in vervangende verblijfplaatsen voor de aangetroffen functies van de gewone dwergvleermuis op de onderzoekslocatie. De nieuwbouw dient daarom zodanig te worden uitgevoerd dat na afloop van de werkzaamheden de verblijfsfuncties weer aanwezig zijn voor de gewone dwergvleermuis. De nieuwbouw zal daarom een natuur inclusief ontwerp krijgen.

Maatregel: 4 objecten in de nieuwbouw voor de functie kraamverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis.

Maatregel: 8 objecten in de nieuwbouw voor de functie zomer-/paarverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis.

8 TE TREFFEN MAATREGELEN

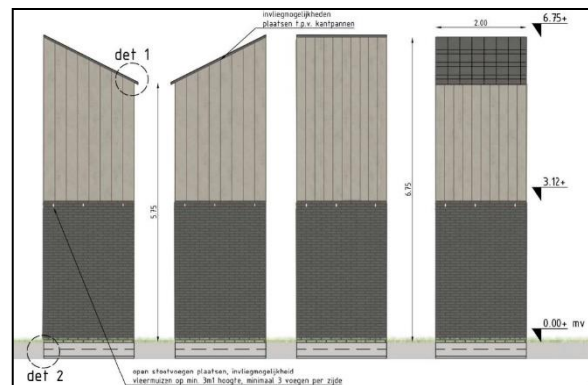
8.1 Inleiding

De te nemen maatregelen, die voortvloeien uit de analyse in hoofdstuk 7 bestaan uit het reconstrueren van het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen voor het kraam- zomer- en paarverblijf van de gewone dwergvleermuis en het werken buiten de gevoelige periodes van de betrokken soorten.

8.2 Mitigerende en compenserende maatregelen

Gewone dwergvleermuis

In overleg met de provincie Overijssel is besloten een vleermuistoren te realiseren op de onderzoekslocatie (figuur 18). In Bijlage I is het ontwerp van de vleermuistoren weergegeven. De eisen (§ 6.2.3) waaraan de toren moet voldoen zijn verwerkt in het ontwerp. De opening van de toren zal op 13 maart 2020 plaatsvinden. Omdat de effectiviteit van een vleermuistoren niet bekend is, wordt er een monitoringsplicht als maatregel gesteld. De provincie Overijssel zal hiervoor eisen opstellen waaraan de monitoring moet worden voldoen. De vleermuistoren wordt zo dicht mogelijk geplaatst bij de huidige locatie van het kraamverblijfplaats. In figuur 19 is aangegeven waar de vleermuistoren geplaatst zal worden. De locatie is gekozen in overleg en op aangeven van een ecooloog van Econsultancy. De afstand tot de bestaande verblijfplaats is 64 meter.

Figuur 18. Ontwerp vleermuistoren.

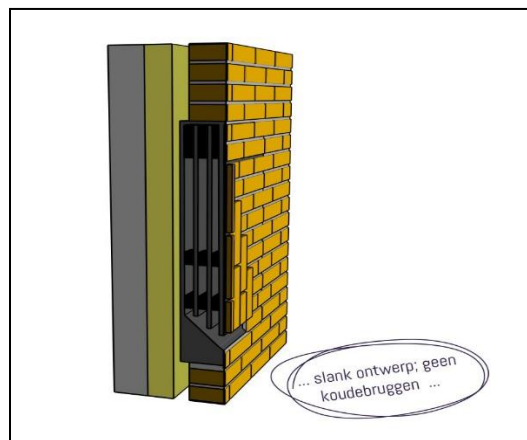

Figuur 19. Locatie vleermuistoren voor mitigatie kraamverblijfplaats.

Omdat de effectiviteit van de toren niet bekend is, zal aanvullend hierop in de nieuwbouw worden voorzien in alternatieve verblijfplaatsen voor de functie kraamverblijfplaats, en twee zomer- en kraamverblijfplaatsen. Zoals gesteld in de soortenstandaard van de gewone dwergvleermuis dienen de aangetroffen functies maal vier gecompenseerd te worden. Dit houdt in dat er voorzien wordt in vier objecten die functioneel zijn als kraamverblijfplaats in de nieuwbouw. Hiervoor wordt geadviseerd om vier inbouwvoorzieningen (bijvoorbeeld Faunaprojecten VMPK1-kraamkast) in het ontwerp van de nieuwbouw op te nemen (figuur 20 en 21). Echter is nog niet bekend wat voor type nieuwbouw op de onderzoekslocatie gerealiseerd gaat worden. Tevens dienen 8 inbouwvoorzieningen in de nieuwbouw gerealiseerd te worden ter compensatie van twee zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Geadviseerd wordt om de inbouwkasten van (bijvoorbeeld faunaprojecten (VMPM1-inbouwkasten) in de nieuwbouw te realiseren (figuur 22 en 23). Een definitieve uitwerking van de compensatie van het kraamverblijfplaats en de zomer- en paarverblijfplaatsen zal worden beschreven in een ecologisch werkprotocol.

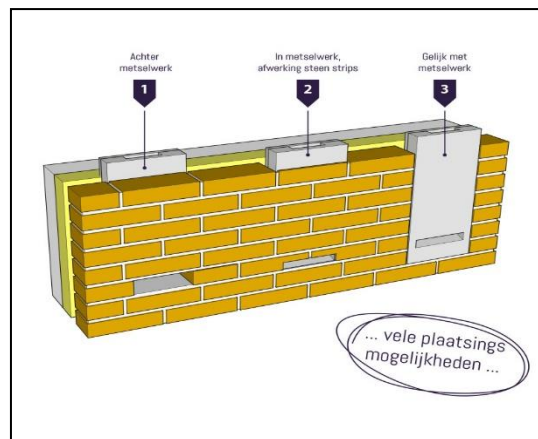
Figuur 20. Kraamkast VMPK1 (faunaprojecten.nl)

Figuur 21. Inbouwkraamkast voor mitigatie kraamkolonies.

Figuur 22. Inbouwkast VMP1 (faunaprojecten.nl)

Figuur 23. Inbouwkast voor mitigatie zomer- en paarverblijfplaatsen.

Egel

Voorafgaand het ongeschikt maken van de onderzoekslocatie voor de egel dient er bestaand leefgebied van de egel verbeterd te worden. Hierbij kan gedacht worden aan het aanplanten van heggen en houtwallen, creëren van rommelhoekjes, door aanleggen van takkenhopen, aanbrengen van stenenhopen of door het voedselaanbod te vergroten door het maken van takkenrillen. Geadviseerd wordt om dergelijke maatregelen vast te leggen in een uitgewerkt ecologisch werkprotocol door een ter zake kundige.

8.3 Zorgvuldig handelen en zorgplicht

Gewone dwergvleermuis

Aan het zorgvuldig handelen en de zorgplicht wordt voldaan door het werken buiten de gevoelige perioden van de gewone dwergvleermuis. De gevoelige periodes voor de gewone dwergvleermuizen betreffen de kraamperiode en de periode van winterrust. Daarom zal de bebouwing ongeschikt gemaakt worden in de periode augustus tot november. Dit kan op twee manieren: aanbrengen van excluders op de stootvoegen, of het maken van tochtgaten.

De ecologische voorkeur is het gebruik van excluders omdat hiermee minder mogelijke schade aan vleermuizen wordt aangebracht (het maken van tochtgaten is een vorm van slopen, mede omdat er ook aan de bovenzijde van de muurdelen openingen gemaakt moeten worden om trek te krijgen).

Na het ongeschikt maken zal een controleronde uitgevoerd worden om te controleren of alle vleermuizen de bebouwing hebben verlaten. Indien blijkt dat er geen vleermuizen meer in de bebouwing aanwezig zijn, kan overgegaan worden tot de sloop van de bebouwing. Indien blijkt dat er toch nog vleermuizen in de bebouwing aanwezig zijn, zal de ter zake kundige nieuwe maatregelen stellen voor het ongeschikt maken van de bebouwing. Hoe zorgvuldig te handelen wordt verder uitgewerkt in een ecologisch werkprotocol door een ter zake kundige.

Egel

Om doden of verwonden van de egel te voorkomen dienen maai- en graafwerkzaamheden buiten de kwetsbare periode van voortplanting en winterrust uitgevoerd te worden. De gevoelige periode betreft half maart tot eind augustus en november tot eind februari. Tevens wordt de onderzoekslocatie voorafgaand aan de graafwerkzaamheden ongeschikt gemaakt voor de egel. Een nadere uitwerking van het ongeschikt maken van de onderzoekslocatie is in dit stadium nog weinig zinvol. Geadviseerd wordt om een exacte uitvoering op te nemen in een ecologisch werkprotocol. Het ongeschikt maken van de onderzoekslocatie zal tevens onder begeleiding van een ter zake kundige uitgevoerd moeten worden.

9 CONCLUSIE

Econsultancy heeft in opdracht van de gemeente Enschede een ecologisch veldonderzoek uitgevoerd ter plaatse van het voormalig militair terrein Zuidkamp te Lonneker.

Het ecologisch veldonderzoek is uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van het groene woonlandschap 't Vaneker.

Het veldonderzoek heeft als doel in te schatten en uit te sluiten of er op de onderzoekslocatie planten- en diersoorten aanwezig of te verwachten zijn, die volgens de Wet natuurbescherming een beschermde status hebben en die mogelijk negatieve invloed kunnen ondervinden door de voorgenomen ingreep.

De initiatiefnemer is voornemens vier opstallen te slopen om herinrichting mogelijk te maken. Dit zal deels woningbouw zijn en deels groene inrichting. Bij de herinrichting worden de bestaande groenstructuren behouden.

De aanwezigheid van geschikt habitat op de onderzoekslocatie voor de verschillende soorten en soortgroepen is weergegeven in tabel I. In de tabel is samengevat of de voorgenomen ingreep mogelijk verstorend kan werken en wat de consequenties zijn voor eventuele vervolgstappen, zoals soortgericht nader onderzoek of vergunningtrajecten. In de tabel is weergegeven of maatregelen noodzakelijk zijn om overtreding van de Wet natuurbescherming voor bepaalde soortgroepen te voorkomen.

Tabel I. Overzicht geschiktheid onderzoekslocatie voor soortgroepen en te nemen vervolgstappen

Soortgroep		Geschikt habitat	Ingreep verstorend	Ontheffingsaanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen*
Broedvogels	algemeen	ja	ja	nee	het verwijderen van nestgelegenheden buiten het broedseizoen uitvoeren
	jaarrond beschermd	nee	nee	nee	-
Vleermuizen	verblijfplaatsen	ja	ja	ja	aanwezigheid kraam-, zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis
	foerageergebied	ja	nee	nee	geen invloed op foerageergedrag, meer geschikt foerageergebied in de omgeving aanwezig
	vliegroutes	nee	nee	nee	-
Grondgebonden zoogdieren		ja	ja	ja	aanwezigheid vaste rust- en voortplantingsplaats van de egel
Amfibieën		minimaal	mogelijk	nee	aandacht voor zorgplicht ten aanzien van algemene zoogdieren
Overige soortgroepen		nee	nee	nee	-

* Wijzigingen in het planvoornemen kunnen van invloed zijn op de uitkomst van het onderzoek.

Algemene broedvogels

Ten aanzien van algemene broedvogels dient het groen en de bebouwing buiten het broedseizoen verwijderd te worden. Voor het broedseizoen wordt algemeen de periode half maart tot half augustus aangehouden. Geldend is echter de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen.

Algemene amfibieën en grondgebonden zoogdieren

Voor algemene zoogdieren en amfibieën geldt dat er rekening gehouden dient te worden met de algemene zorgplicht. Geadviseerd wordt om het groen te verwijderen buiten de gevoelige periode van winterrust en voortplanting. De minst gevoelige periode voor het verwijderen van het groen is de periode september – november. De werkwijze dient vastgelegd te worden in een ecologisch werkprotocol.

Vleermuizen

Voor het vernielen van verblijfplaatsen van vleermuizen wordt Artikel 3.5 lid 4 van de Wet natuurbescherming overtreden. Voor het overtreden van een verbodsbepaling uit de Wet natuurbescherming dient een ontheffing bij de provincie Overijssel te worden ingediend. Onderhavige rapportage geldt als mitigatieplan bij de ontheffingsaanvraag.

De te treffen maatregelen betreffen:

Maatregel	Wanneer
plaatsen vleermuistoren	uiterlijk maart 2020
monitoringsplan effectiviteit vleermuistoren	maart 2020
opstellen ecologisch werkprotocol	2020
ongeschikt maken bebouwing	augustus - oktober 2020
sloop bebouwing	na ongeschikt maken
Inbouwen kraamvoorziening (vier stuks)	in de nieuwbouw
inbouwen 8 voorzieningen voor zomerverblijfplaatsen	in de nieuwbouw

Egel

De onderzoekslocatie heeft een functie voor de egel als vaste rust- of voortplantingsplaats. Als gevolg van graaf- en maaiwerkzaamheden zullen vaste rust- of voortplantingsplaatsen worden vernield, wat een overtreding van Artikel 3.10 lid 1b van de Wet natuurbescherming betekent. Voor de graaf- en maaiwerkzaamheden zal daarom een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd moeten worden bij de provincie Overijssel. Het doden en verwonden wordt voorkomen door in de minst kwetsbare periode (september en oktober) de onderzoekslocatie ongeschikt te maken voor de egel. Nadat de locatie een week ongeschikt gemaakt is, zal de vegetatie geploegd worden. Hoe te handelen zal worden vastgelegd in een uitgewerkt ecologisch werkprotocol.

De te treffen maatregelen betreffen:

Maatregel	Wanneer
opstellen ecologisch werkprotocol	2020
verbeteren leefgebied egel	uiterlijk augustus 2020
ongeschikt maken onderzoekslocatie	september 2020
graaf- en maaiwerkzaamheden uitvoeren	één week na ongeschikt maken

10 SAMENVATTING

De volgende onderzoeksvragen zijn beantwoord:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig?
  - Het betreft de gewone dwergvleermuis en de egel.
- Welke functie heeft het plangebied voor de soorten?
  - Voor de gewone dwergvleermuis betreft het de functie kraam, zomer- en paarverblijfplaats.
  - Voor de egel betreft het de functie vaste rust- en voortplantingsplaats.
- Wat is de omvang en duurzame staat van instandhouding van de bij de ingreep betrokken populaties van beschermde soorten?
  - Op de onderzoekslocatie is een kraamfunctie van ten minste 70 gewone dwergvleermuizen aanwezig. Deze functie is van groot belang voor instandhouding van de lokale populatie gewone dwergvleermuizen.
  - Voor de egel is de functie van een vaste rust- of voortplantingsplaats van ondergeschikt belang voor de lokale staat van instandhouding van de populatie, gelet op de groene doelstelling van het project.
- Blijft de functionaliteit van de rust- en voortplantingsplaatsen behouden?
  - Voor de gewone dwergvleermuis worden de aangetroffen functies gecompenseerd door het aanbieden van een vleermuistoren en door inbouwkasten te realiseren in de nieuwbouw.
  - De maatregelen voor de egel betreffen het versterken van leefgebied in de directe omgeving van de onderzoekslocatie.
- Welke eigenschappen van het gebied moeten gemitigeerd of gecompenseerd worden?
  - Voor vleermuizen betreft het een kraamverblijfplaats en twee zomer- en paarverblijfplaatsen.
  - Voor egel betreft het een vaste rust- of voortplantingsplaats.
- Hoe groot wordt het succes van de te nemen maatregelen ingeschat?
  - De maatregelen voor vleermuizen zijn deelsconform het kennisdocument voor de gewone dwergvleermuis en worden daarmee als voldoende bewezen effectief geacht. Voor de vleermuistoren geldt dat het een experimentele methode is, de effectiviteit zal gemonitord moeten worden.
  - Voor de egel betreft het maatregelen zoals beschreven in de brochure die opgesteld is door de provincie Overijssel hoe om te gaan met ontheffingverlening voor kleine marterachtigen en egels en worden daarmee als voldoende bewezen effectief geacht.
- Welke maatregelen moeten getroffen worden om aan de zorgplicht te voldoen?
  - Voor de gewone dwergvleermuis wordt een vleermuistoren gerealiseerd die voldoet aan de eisen die in overleg met de provincie samengesteld zijn. Tevens worden inbouwvoorzieningen in de nieuwbouw gerealiseerd voor de functie kraam- en zomer-/paarverblijfplaats.
  - Voor egel wordt het habitat in de omgeving versterkt, een uitwerking hiervan wordt in een ecologisch werkprotocol opgenomen.

- Zijn er voor de streng beschermde soorten geen meer bevredigende oplossingen.
  - Sloop- en nieuwbouw is de enige mogelijkheid om een uniek woonmilieu te creëren.

- Welk wettelijk belang is er waardoor de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd?
  - Het wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn wordt aangevraagd in het belang van de openbare veiligheid en de volksgezondheid en in het belang van de bescherming van wilde flora of fauna.
  - Het wettelijk belang van de nationaal beschermde soorten betreft de uitvoering in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling.

.....

GERAADPLEEGDE BRONNEN

Ministerie van Economische Zaken 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Lees hier wat de Wet natuurbescherming daarover regelt. Versie 1.3, december 2016. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.

Nationale Database Flora en Fauna (NDFF), uitvoerportaal; <https://ndff-ecogrid.nl>, zoekgebied Lonkeker, periode 2009-2019

Bij12 (juli 2017). Kennisdocument gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0 Utrecht.

Natuur en Milieu (juli 2019). Soortenbescherming in Overijssel; bunzing, egel, hermelijn en wezel.2019/0142003. Zwolle.

www.sovon.nl (soortgegevens vogels)

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/ (Natura 2000-gebieden en Beschermd Natuurmonumenten)

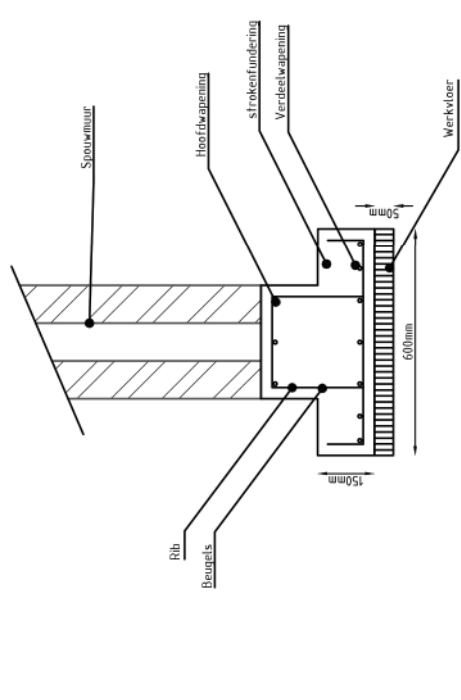
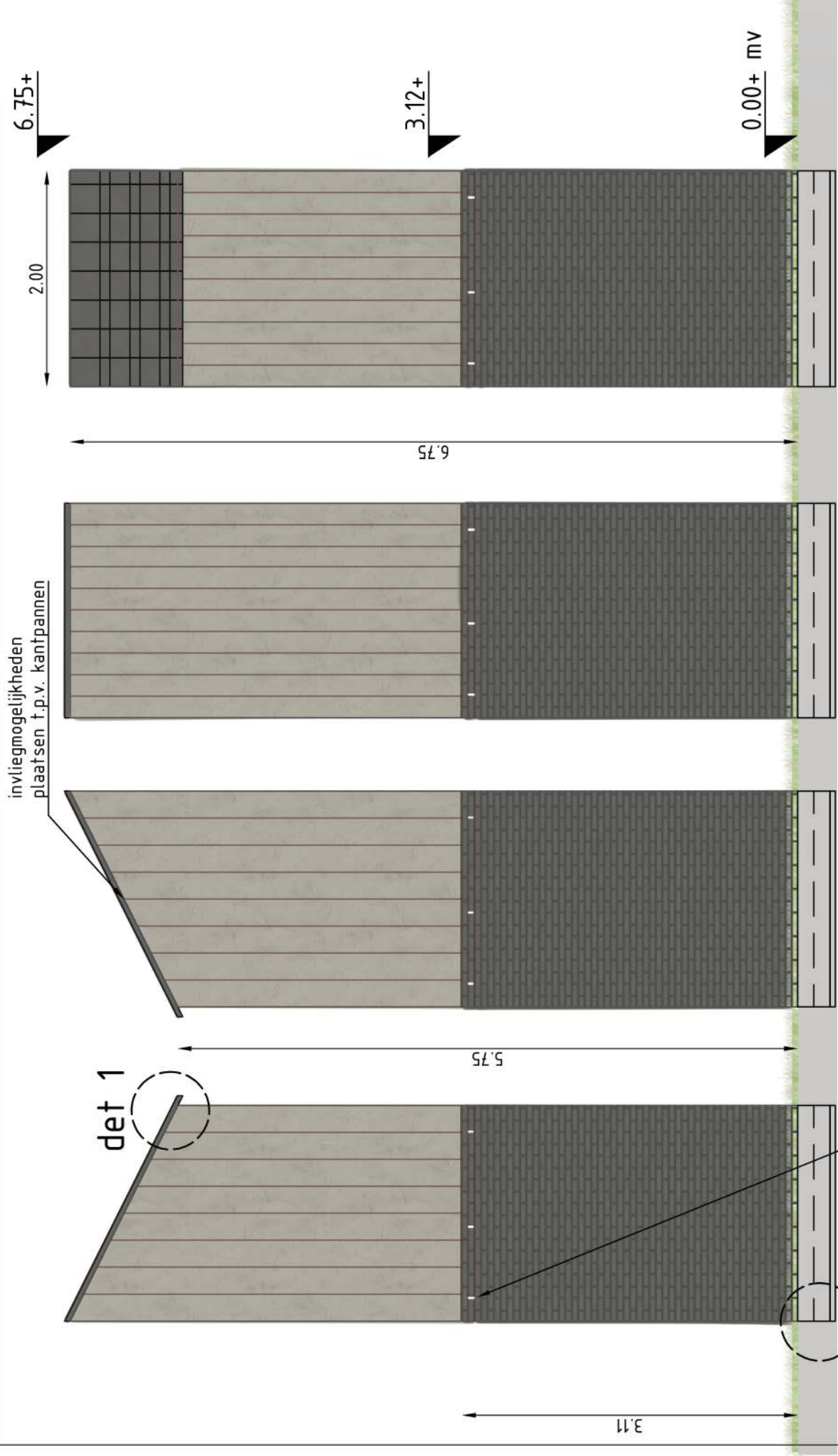
www.verspreidingsatlas.nl/ (verspreidingsgegevens NDFF)

Provinciale websites

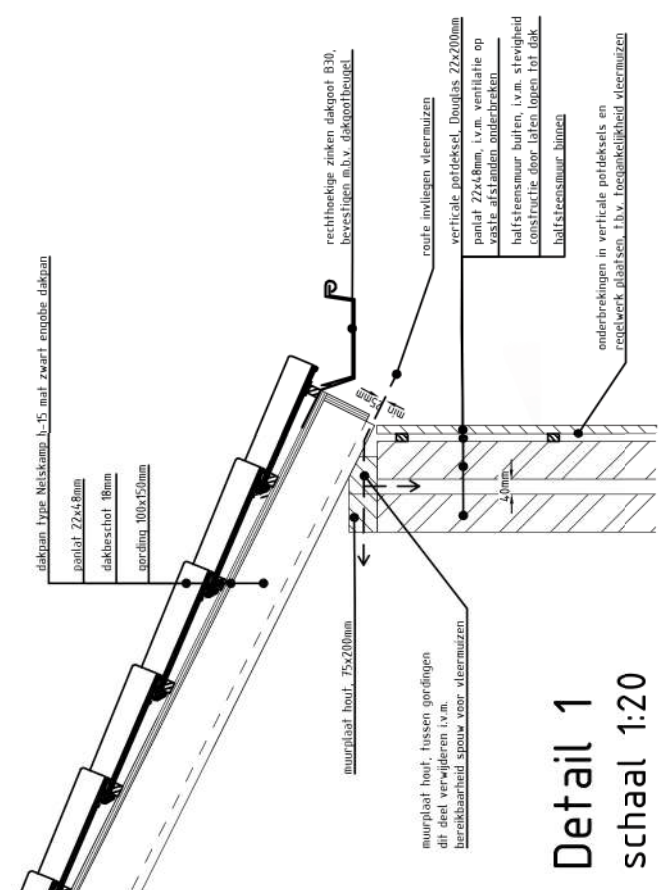
www.overijssel.nl (NNB en beschermde gebieden in Overijssel)

www.overijssel.nl/thema's/natuur/groenloket

Bijlage 1: Ontwerp vloermuistoren

Detail 2
schaal 1:20

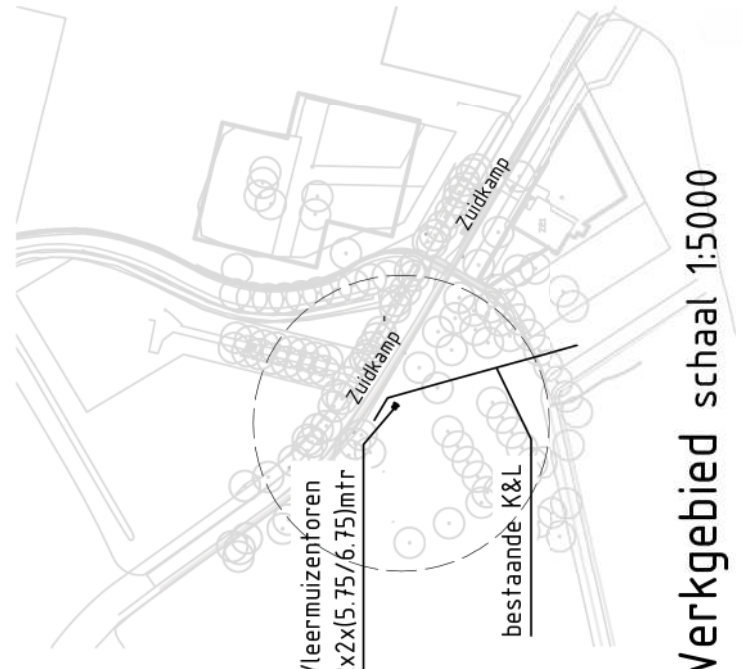
Detail 1
schaal 1:20

TECHNISCHE GEGEVENS:
 - Alle maten in meters, tenzij anders vermeld.
 - Afwijkingen in maten en peilen terstand schriftelijk melden aan de directie.

GEGEVENS ONDERGROND:
 - Ondergrond (terrein) aangeleverd door :
 - Ondergrond (gebouw) aangeleverd door :
 - Hoogtepeilen aangeleverd door :
 - Gegevens daklaar :
 - Flora & fauna check :
 - Datum (oriënterende) klic :
 - Inmeting :
 - Controle STV (alleen bij speelprojecten) :

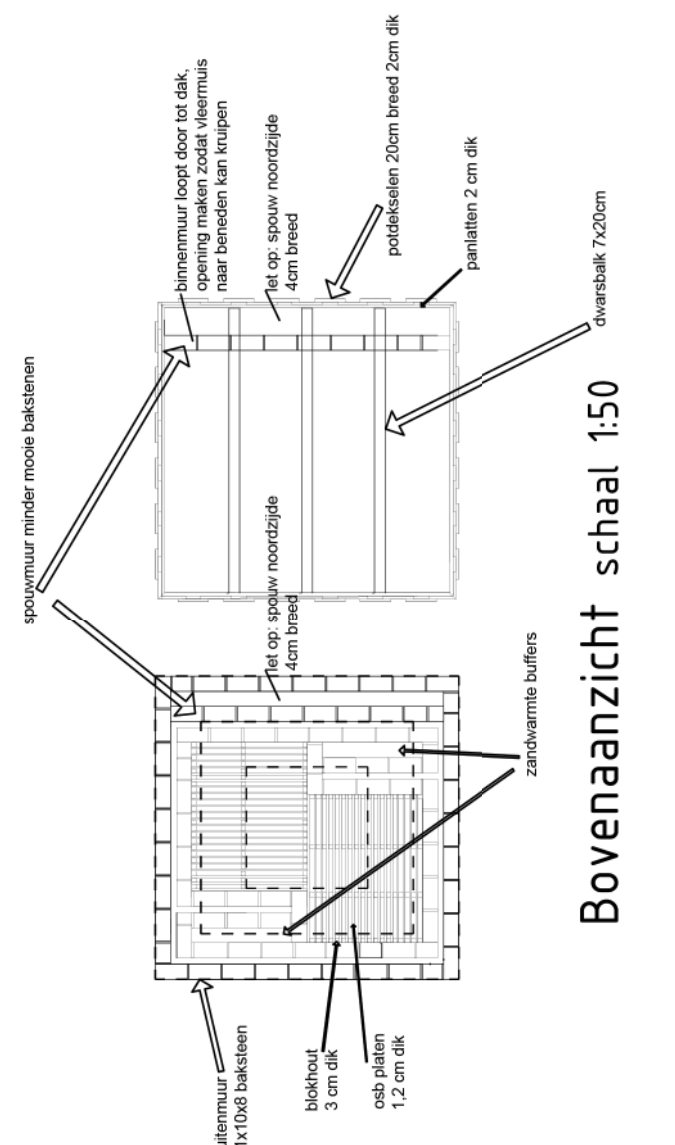
AHN Viewwer +37.264 Nap
 11-12-2019 Kadaster

VERSIE   **DATUM**   **STATUS**   **OMSCHRIJVING WIZIGING**   **CONTOLE**

Werkgebied schaal 1:5000

Aanzichten schaal 1:50

Bovenaanzicht schaal 1:50

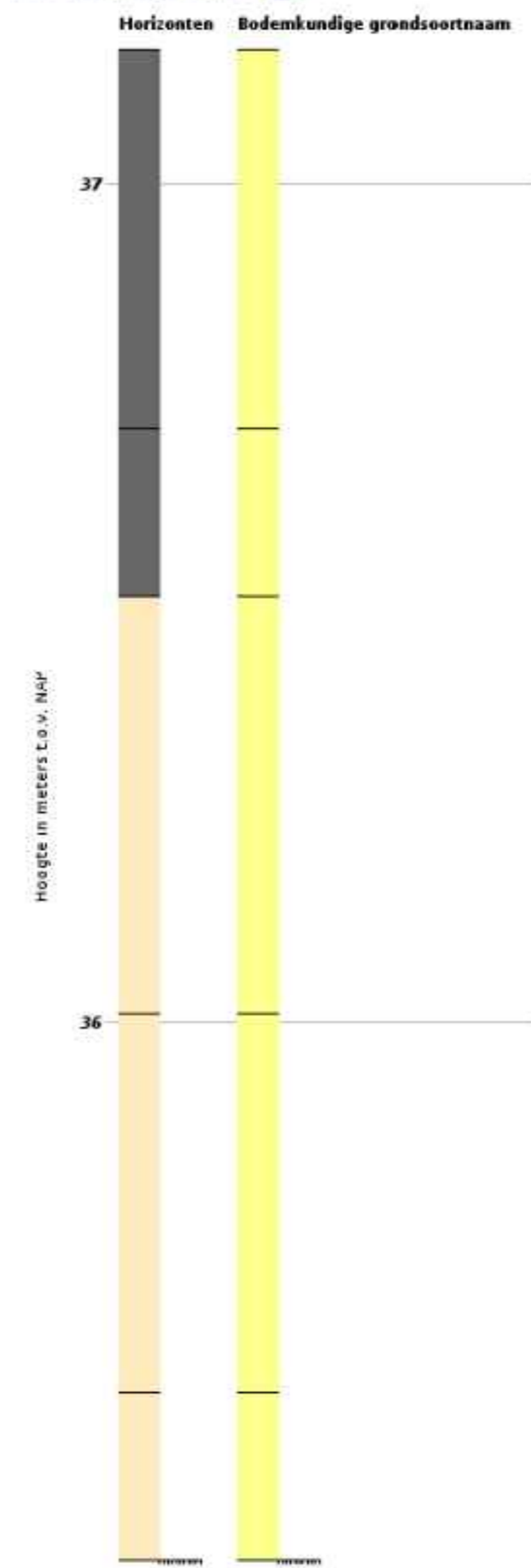

Opdrachtgever: Projectbureau Technology Base
Project : Ontwikkeling vlieermuizenforen
Projectadres : Enschede
Fase : Definitief
Onderdeel : Ontwerp

Klantnummer : 1021203   **Datum** : 16-12-2019   **Contactpersoon** : AMN
VB-projectnummer : 190521   **Schaal** : 1:50 / 1:20 / 1:5000   **Ontwerper** : AMN
UIT-projectnummer : --   **Formaat** : A3   **Tekenaar** : HKR
Tekeningnummer : 190521_DO_ONT_01   **Blad** : 1 van 1   **Gecontroleerd** :

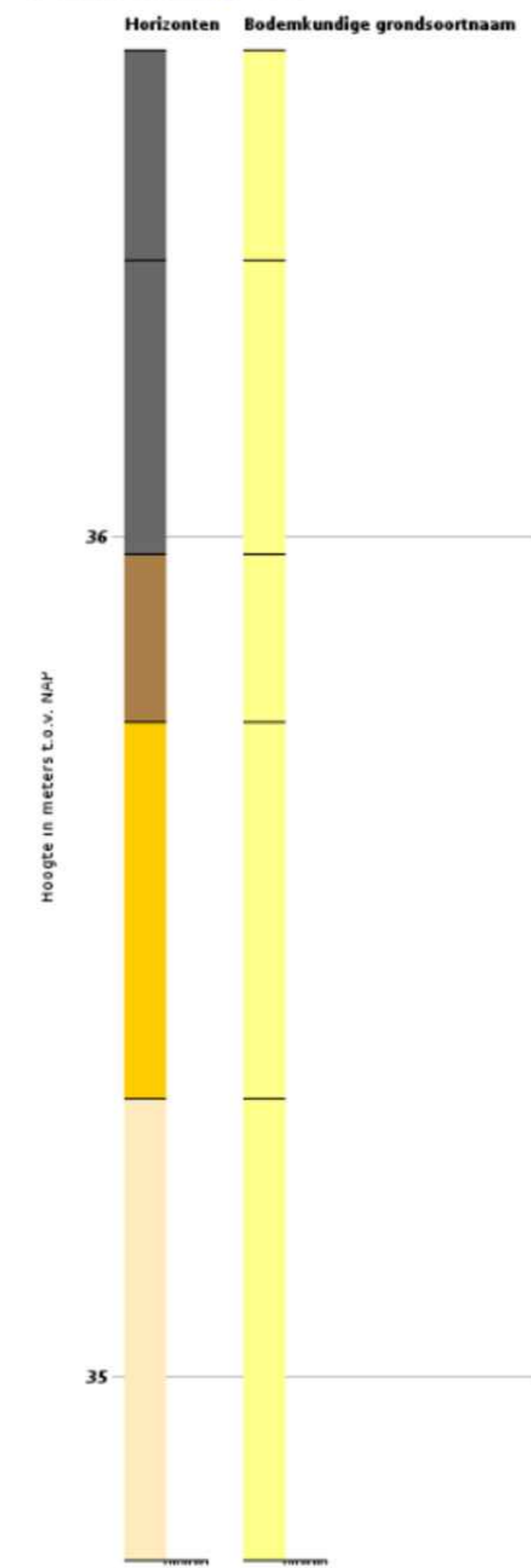

Boomonsterprofiel

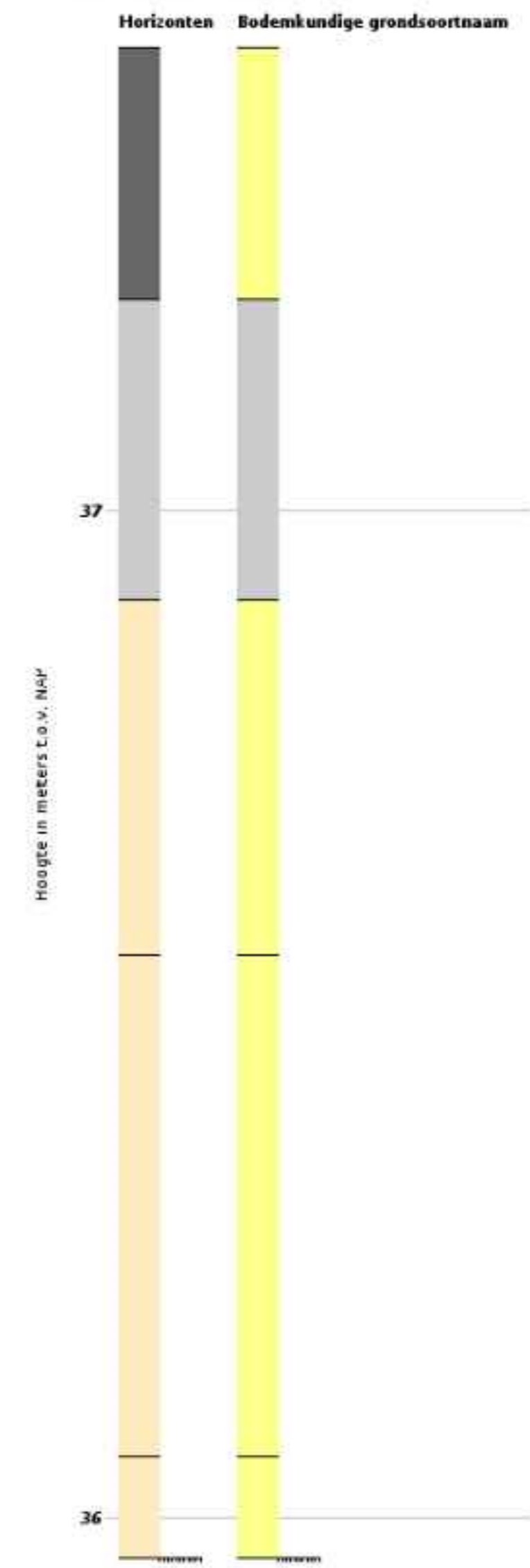
BRO- ID: BHR00000312773
 Aangeleverde coördinaten: 257551.000, 474554.000 (RD)
 Dieptetraject t.o.v. NAP: 35.36 m – 37.16 m
 Einddiepte t.o.v. NAP: 35.36 m
 Startdatum boring: 01-01-2008
 Bodemclassificatie: 4s 432

Boomonsterprofiel

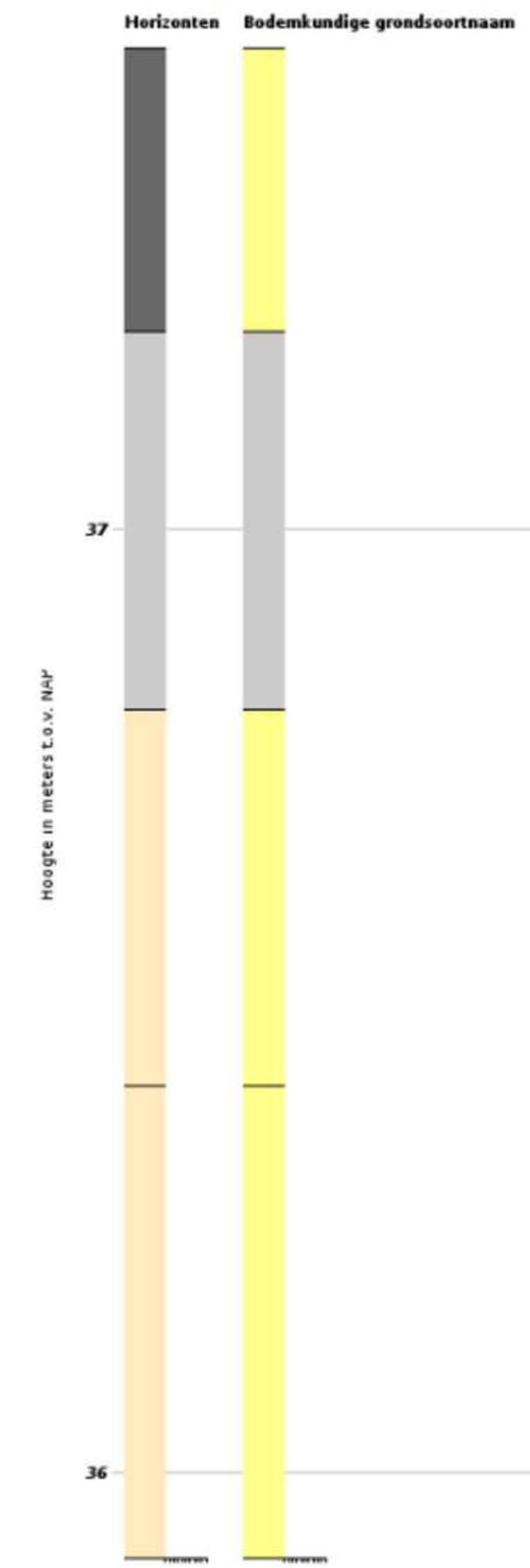
BRO- ID: BHR00000172358
 Aangeleverde coördinaten: 257611.000, 474577.000 (RD)
 Dieptetraject t.o.v. NAP: 34.78 m – 36.58 m
 Einddiepte t.o.v. NAP: 34.78 m
 Startdatum boring: 01-01-2008
 Bodemclassificatie: 4s 432

Boomonsterprofiel

BRO- ID: BHR00000255291
 Aangeleverde coördinaten: 257765.000, 474385.000 (RD)
 Dieptetraject t.o.v. NAP: 35.96 m – 37.46 m
 Einddiepte t.o.v. NAP: 35.96 m
 Startdatum boring: 01-01-2008
 Bodemclassificatie: 4i 432 F

Boomonsterprofiel

BRO- ID: BHR00000187074
 Aangeleverde coördinaten: 257779.000, 474487.000 (RD)
 Dieptetraject t.o.v. NAP: 35.91 m – 37.51 m
 Einddiepte t.o.v. NAP: 35.91 m
 Startdatum boring: 01-01-2008
 Bodemclassificatie: 2q 432 F

donker design

Opdrachtgever: Projectbureau Technology Base
 Project : Overzichtbelegging
 Projectadres : Enschede
 Fase : Definitief
 Onderdeel : Grontarp

Nummer: 101035
 Datum: 18-10-2019
 Ontwerper: ABA
 Tekenaar: ABA
 Controleur: ABA
 Uitgeverij: ABA
 Project: ABA
 Teken: ABA
 Bestand: 101035_01_01_01
 Wsk: 1 van 1
 Gebruik: ABA

NET BESTEMD VOOR UITVOERING

Bijlage 2 toelichting verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Zorgplicht

Het eerste artikel in de Wet natuurbescherming heeft betrekking op de zorgplicht en heeft betrekking op het voorkomen of beperken van schade aan soorten en gebieden, voor zover deze niet middels overige verbodsbepalingen zijn gereguleerd (zie tabel II). Het gaat daarbij in de praktijk vooral om minder streng beschermde soorten, waarbij het onnodig doden, verwonden of beschadigen dient te worden vermeden.

Tabel II. Zorgplicht

Artikel 1.11. Zorgplicht	
1.	Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2.	De zorg houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten: <ol style="list-style-type: none"> dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel, indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar gesteld; “de zorgplicht kan wel door toepassing van bestuursdwang worden gehandhaafd”. Deze formulering van de zorgplicht brengt met zich mee dat wanneer men een bepaalde handeling wilt verrichten die gevolgen voor natuurwaarden zou kunnen hebben, men zich daaraan voorafgaand op de hoogte stelt van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid ervan en de mogelijke gevolgen daarvoor van het voorgenomen handelen. De zorgplicht is te allen tijde van toepassing, ook al vindt er geen overtreding van een verbodsbepaling plaats. Indien er aanleiding is maatregelen te nemen ten aanzien van de zorgplicht, zal dat voor het betreffende beschermde natuurgebied en de betreffende soortgroep in deze rapportage worden aangegeven.

Soortenbescherming

De Wet natuurbescherming onderscheidt beschermingsregimes voor soorten op grond van internationale verdragen, aangevuld met soorten die vanuit een nationaal oogpunt beschermd worden. Hierdoor zijn er in de Wet natuurbescherming drie verschillende verbodsartikelen per categorie soorten;

- soorten van de Vogelrichtlijn (*artikel 3.1*);
- soorten van de Habitatrichtlijn en de verdragen van Bern en Bonn (*artikel 3.5*);
- andere soorten (*artikel 3.10*).

In tabel III t/m V worden deze artikelen nader toegelicht.

Tabel III. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Artikel 3.1. Soorten van de Vogelrichtlijn	
1.	Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2.	Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3.	Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4.	Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5.	Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.
Toelichting	
Alle inheemse vogelsoorten in Nederland vallen onder de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn is een richtlijn vanuit de Europese Unie uit 1979 en heeft betrekking op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de Lidstaten waarop het Verdrag van toepassing is. De lijst met soorten is niet limitatief.	

Tabel IV. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.5 Wet natuurbescherming

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn	
1.	Het is verboden in het wild levende dieren van deze soorten in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2.	Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3.	Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4.	Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van deze dieren te beschadigen of te vernielen.
5.	Het is verboden planten van soorten uit de Habitatrichtlijn of het Verdrag van Bern in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
Toelichting	
Het gaat bij artikel 3.5 over in het wild levende dieren van verschillende soortgroepen. In de wet wordt voor vogelsoorten uit bijlage II van het verdrag van Bern geen uitzondering gemaakt. Van de vogelsoorten die in Nederland voorkomen is hieronder een selectie gemaakt. Van de overige soortengroepen zijn alle soorten genoemd.	
Soorten	
Planten	drijvende waterweegbree, groenknolorchis, kruipend moerasscherm, zomerschroeforchis
Zoogdieren	bever, hamster, hazelmuis, lynx, Noordse woelmuis, otter, wolf, wilde kat
Walvisachtigen	bruinvis, bultrug, butskop (hille), dwergpotvis, dwergvinvis, gestreepte dolfin, gewone dolfin, gewone spitsdolfijn, gewone vinvis, griend, grijze dolfin, kleine zwaardwalvis, narwal, Noordse vinvis, orka, potvis, spitsdolfijn van Gray, tuimelaar, walrus witflankdolfijn, witsnuitdolfijn, witte dolfin
Vleermuizen	Bechsteins vleermuis, bosvleermuis, Brandts vleermuis, franjestaart, gewone baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootvleermuis, grijze grootvleermuis, grote hoefijzerneus, grote rosse vleermuis, ingekorven vleermuis, kleine dwergvleermuis, kleine hoefijzerneus, laatvlieger, meervleermuis, mopsvleermuis, Noordse vleermuis, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis, tweekleurige vleermuis, vale vleermuis, watervleermuis
Amfibieën	boomkikker, geelbuikvuurpad, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad, vroedmeesterpad
Reptielen	dikkopschildpad, gladde slang, Kemps' zeeschildpad, lederschildpad, muurhagedis, soepschildpad, zandhagedis
Vissen	houting, steur
Vlinders	apollovlinder, boszandoog, donker pimpernelblauwtje, grote vuurvlinder, moerasparelmoervlinder, monarchvlinder, pimpernelblauwtje, teunisbloempijlstaart, tijmblauwtje, zilverstreephoibeestje
Libellen	bronslibel, gaffellibel, gevlekte witsnuitlibel, groene glazenmaker, mercurwaterjuffer, Noordse winterjuffer, oostelijke witsnuitlibel, rivierrondbout, sierlijke witsnuitlibel
Insecten	brede geelrandwaterroofkever, gestreepte waterroofkever, heldenbok, juchtleerkever, oeveraas, vermiljoenkever
Overig	Bataafse stroommossel, platte schijfhoren

Artikel 3.5. In het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrictlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn

Vogels	appelvink, baardman, beflijster, bergeend, bergfluit, bijeneter, blauwborst, blauwe kiekendief, boerenzwaluw, bontbekplevier, bonte strandloper, bonte vliegenvanger, boomklever, boomkruiper, boompieper, boomvalk, bosrietzanger bosruiter, bosuil, braamsluiper, brandgans, bruine kiekendief, buizerd, casarca, Cetti's zanger, draaihals, duinpieper, dwergmeeuw, dwergster, Engelse kwikstaart, Europese kanarie, fitis, fluit, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, geoorde fuut, glanskop, goudhaan, grasmus, graspieper, graszanger, grauwe kiekendief, grauwe klauwier, grauwe vliegenvanger, griel, groene specht, groenling, grote bonte specht, grote gele kwikstaart, grote karekiet, grote stern, grote zilverreiger, havik, heggenmus, hop, huiszwaluw, ijsvogel, kerkuil, klapekster, klein waterhoen, kleine barmsijs, kleine bonte specht, kleine karekiet, kleine plevier, kleine zilverreiger, kleinst waterhoen, kluut, kneu, koolmees, koereiger, kraanvogel, krekeltzanger, kortsnavelboomkruiper, kruisbek, kuifmees, kwak, kwartelkoning, lepelaar, matkop, middelste bonte specht, nachtegaal, Noordse stern, oehoe, oeverloper, oeverpieper, oeverzwaluw, ooievaar, orpheusspotvogel, paapje, pestvogel, pimpelmees, poelruiter, porseleinhoen, purperreiger, putter, ransuil, rietgors, rietzanger, rode wouw, roerdomp, roodborst, roodborsttapuit, roodhalsfuut, rouwkwikstaart, sijs, slangenarend, slechtvalk, smelleken, snor, sperwer, spotvogel, sprinkhaanzanger, steenuil, steltkluut, strandplevier, taigaboomkruiper, tapuit, tijftaf, torenvalk, tuinfluit, velduil, visarend, visdief, vuurgoudhaan, wespandief, wielewaal, winterkoning, witbandkruisbek, witte kwikstaart, witwangster, nachtzwaluw, woudaap, zeearend, zwarte mees, zwarte ooievaar, zwarte roodstaart, zwarte specht, zwarte stern, zwarte wouw, zwartkop, zwartkopmeeuw
--------	--

Tabel V. Verbodsbepalingen en toelichting Artikel 3.10 Wet natuurbescherming

Artikel 3.10. Andere soorten		
Het is verboden om:		
<ol style="list-style-type: none"> In het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A1, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen. De vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen. Vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B2, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. 		
Toelichting		
Het gaat bij artikel 10 om in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers. Dieren zijn opgenomen in bijlage onderdeel A1. Planten zijn opgenomen in bijlage onderdeel B2 van de Wet natuurbescherming. Voor een aantal zoogdieren, amfibieën en reptielen geldt per provincie een vrijstelling onder bepaalde voorwaarden. Dit verschilt per provincie. De betreffende soorten zijn aangegeven met een sterretje. Daarnaast is het mogelijk dat sommige provincies ook 'eigen' beschermde soorten hanteren, als aanvulling op het landelijke.		
Soorten		
Dieren	Zoogdieren	aardmuis*, boommarter, bosmuis*, bunzing*, damhart, das, dwergmuis*, dwergspitsmuis*, edelhert, eekhoorn*, egel*, eikelmuis, gewone bosspitsmuis*, gewone zeehond, grote bosmuis, grijze zeehond, haas*, hermelijn*, huisspitsmuis*, konijn*, molmuis, ondergrondse woelmuis*, ree*, rosse woelmuis*, steenmarter*, tweekleurige bosspitsmuis*, veldmuis*, veldspitsmuis, vos*, waterspitsmuis, wezel*, wild zwijn, woelrat*
	Amfibieën	Alpenwatersalamander, bruine kikker*, gewone pad*, kleine watersalamander*, meerkikker*, middelste groene kikker*, vinpootsalamander, vuursalamander
	Reptielen	adder, hazelworm*, levendbarende hagedis*, ringslang
	Vissen	beekdonderpad, beekprik, elrits, gestippelde alver, grote modderkruiper, kwabaal
	Dagvlinders	aardbeivlinder, bosparemoervlinder, bruin dikkopje, bruine eikenpage, donker pimpernelblauwtje, duinparemoervlinder, gentiaanblauwtje, grote paremoervlinder, grote vos, grote vuurvlinder, grote weerschijnvlinder, iepenpage, kleine heivlinder, kleine ijsvogelvlinder, kommavlinder, pimpernelblauwtje, sleedoornpage, spiegelkikkopje, veenbesblauwtje, veenbesparemoervlinder, veenhooibeestje, veldparemoervlinder, zilveren maan
	Libellen	beekrombout, bosbeekjuffer, donkere waterjuffer, gevlekte glanslibel, gewone bronlibel, hoogveenglanslibel, Kempense heidelibel, speerwaterjuffer
	Overige soorten	Europese rivierkreeft, vliegend hert
Planten		akkerboterbloem, akkerdoornzaad, akkerogentroost, beklieerde ogentroost, berggamander, bergnactorchis, blaasvaren, blauw guichelheil, bokkenorchis, bosboterbloem, bosdravik, brave hendrik, brede wolfsmelk, breed wollegras, bruinrode wespenorchis, dennenorichis, dreps, echte gamander, franjegentiaan, geelgroene wespenorchis, geplooid vrouwenmantel, getande veldsla, gevlekt zonneroosje, glad biggenkruid, gladde zegge, groene nactorchis, groensteel, groot spiegelklokje, grote bosaardbei, grote leeuwenklauw, honingorchis, kalkboterbloem, kalketrip, karthuiszanger, karwijselie, kleine ereprijs, kleine schorseneer, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, knollathyrus, knolspirea, korensla, kranskarwij, kruiptijm, lange zonnedauw, liggende ereprijs, moerasgamander, muurbloem, naakte lathyrus, naaldenkervel, pijlscheefkalk, roggelelie, rood peperboomje, rozenkransje, ruw pazelzaad, scherpkruid, schubvaren, schubzegge, smalle raai, spits havikskruid, steenbraam

Volgens artikel 3.31 zijn de verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door het Ministerie van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van bestendig beheer, bestendig gebruik, of ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Houtopstanden

De bescherming van houtopstanden onder conform hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming heeft als doel om het aanwezige areaal bos in Nederland te behouden. Onder houtopstanden vallen alle zelfstandige eenheden van bomen, boomvormers of struiken van een oppervlakte van tien are of meer of rijbeplanting die meer dan twintig bomen omvat.

Binnen de Wet natuurbescherming zijn op houtopstanden de artikelen van toepassing die zijn opgenomen in tabel VI.

Tabel VI. Bescherming houtopstanden in de Wet natuurbescherming

<p>Artikel 4.1</p>	<p>De artikelen uitgezonderd artikel 4.6 zijn niet van toepassing op:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) Houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom; b) Houtopstanden op erven of in tuinen; c) Fruitbomen en windschermen om boomgaarden; d) Naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan twintig jaar; e) Kweekgoed; f) Wegbeplantingen, beplantingen langs waterwegen en eenrijige beplantingen langs landbouwgronden bestaande uit wilgen en populieren; g) het dunnen van een houtopstand; h) uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij: <ul style="list-style-type: none"> 1. ten minste eens per tien jaar worden geoogst; 2. bestaan uit minstens tienduizend stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan twee meter, en 3. zijn aangelegd na 1 januari 2013.
<p>Artikel 4.2</p>	<p>1. Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten.</p> <p>3. Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.</p>
<p>Artikel 4.3 lid 1 en 2</p>	<p>Ingeval een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, of anderszins teniet is gegaan, draagt de rechthebbende zorg voor het op bosbouwkundig verantwoorde wijze herbeplanten van dezelfde grond binnen drie jaar na het vellen of tenietgaan van de houtopstand.</p> <p>De rechthebbende vervangt binnen drie jaar na de herbeplanting, bedoeld in het eerste lid, herbeplanting die niet is aangeslagen.</p>
<p>Artikel 4.4 lid 1</p>	<p>De artikelen 4.2, eerste en derde lid, en 4.3, eerste en tweede lid, zijn niet van toepassing op:</p> <p>het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in en aantoonbaar wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode.</p> <p>het vellen van houtopstanden ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel in het kader van natuurontwikkeling en -beheer</p>
<p>Artikel 4.5</p>	<p>Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van artikel 4.3, eerste en tweede lid, ten behoeve van herbeplanting op andere grond, indien de herbeplanting voldoet aan bij provinciale verordening gestelde regels.</p>

Bijlage 3 Verklarende woordenlijst

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kun oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Projectplan

Een projectplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het projectplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

